

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1901. Andra Kammaren. N:o 14.

Fredagen den 15 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 8 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *N. Claëson* öfverlemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående utsträckt pensionsrätt för barn efter afliden delegare i folkskolelärarnes enke- och pupillkassa; och

angående anslag för tillgodoseende af åtskilliga behof vid veterinärrättningen i Skara.

De kongl. propositionerna bordlades.

§ 3.

Till kammaren hade inkommit ett så lydande läkareintyg, som upplästes:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr Gustaf Olofsson i Åvik till följd af sjukdom (blindtarmsinflammation) är oförmögen tills vidare kunna delta i Riksdagens förhandlingar, intygas härmed på heder och samvete.

Stockholm den 13 mars 1901.

Ernst Lidin,
legit. läkare.

§ 4

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse n:o 25, till Konungen, om förändrad lydelse af *Andra Kammarens Prot. 1901. N:o 14.*

§ 18 i kongl. förordningen angående villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895.

§ 5.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af pension å allmänna indragningsstaten åt vaktmästaren i utrikesdepartementet Johan Edvard Ohlson.

§ 6.

Föredrogs, men blefvo åter bordlagda konstitutionsutskottets utlåtande n:o 2, bevillningsutskottets memorial och betänkanden n:is 16, 17, 18 och 19 samt Andra Kammarrens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 8.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

lagutskottets utlåtanden:

n:o 28, i anledning af väckt motion om utarbetande af lagbestämmelser rörande påföljd för uraktlåtenhet att utgifva bidrag till underhåll af oäkta barn; och

n:o 29, i anledning af dels väckt motion angående tillägg till § 12 i förordningen om kyrkostämma, dels ock motion angående tillägg till § 16 i förordningen om kommunalstyrelse på landet;

särskilda utskottets n:o 2 utlåtande, n:o 3, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till ändring i gällande sjölag, beträffande försäkringsgifvares rätt att i vissa fall vid domstol föra talan m. m.; samt

Andra Kammarrens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 9, med anledning af väckt motion angående en ny lärobok för den första undervisningen i kristendom.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *A. G. Andersson* i Himmelsby under morgondagen.

Härefter åtskildes kammarrens ledamöter kl. 2,41 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Lördagen den 16 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 9 innevarande mars.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna skrifvelse:

Stockholm den ¹⁶/₃ 1901.

Riksdagens Andra Kammare!

Härmed får jag vördsamt anmäla, att jag af tillfälligt illamående är hindrad att i dag närvara vid kammarens sammanträde.

Carl Ericson.

§ 3.

Föredrogos hvar för sig och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående utsträckt pensionsrätt för barn efter afviden delegare i folkskoleläraryarnes enke- och pupillkassa; samt

angående anslag för tillgodoseende af åtskilliga behof vid veterinärrättningen i Skara.

§ 4.

Föredrogos, men blefvo åter bordlagda lagutskottets utlåtanden n:is 28 och 29, särskilda utskottets n:o 2 utlåtande, n:o 3, samt Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 9.

§ 5.

Föredrogos och godkändes lagutskottets utlåtande n:o 26, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 15, 18, 19 och 33 §§ i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm.

§ 6.

Till afgörande förelåg härefter lagutskottets utlåtande n:o 27, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ocker.

*Lag
ang. ocker.*

Lag
ang. ocker.
(Forts.)

Genom en den 1 nästlidne februari aflåten proposition, n:o 40, hade Kongl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

Lag angående ocker.

Med upphäfvande af hvad i 9 kap. 6 § handelsbalken är stadgadt angående påföljd deraf, att någon tager eller låter förskriva sig större ränta än sex för hundra om året, förordnas som följer:

1 §.

Hvar som vid försträckning af penningar eller beviljande af anstånd med gälds betalning begagnar sig af någons trångmål, oförstånd eller lättsinne till att taga eller för sig eller annan betinga förmögenhetsförmåner, hvilka märkligen öfverstiga hvad som efter omständigheterna kunde anses utgöra skälig ränta, varde, ändå att öfverenskommelsen har sken af aftal om annat än försträckning eller anstånd med betalning, för ocker straffad med böter från och med tjugufem till och med ett tusen kronor eller med fängelse i högst ett år, der ej å förbrytelsen straff är i allmänna strafflagen utsatt.

Lag samma vare, der någon, som förvärfvat fordran, den han visste vara tillkommen genom ocker, uppbär eller utsöker eller till annan öfverlåter större del af fordringen än efter lag skall utgå.

2 §.

Har vid försträckning eller beviljande af anstånd med gälds betalning öfvats ocker efter ty i 1 § sägs, vare gäldenären, ehvad utfäst blifvit, ej pliktig att betala mera än försträckt är eller fordringen utgjorde vid anståndets beviljande.

3 §.

Är af gäldenären annat eller mera utgifvet än enligt 2 § honom ålåg att gälda; det gånge åter. Har förskrifning, som å fordringen utfärdats, öfvergått till någon, i hvars hand den gäller ändå att fordringen genom ocker tillkommit, och varder förskrifna beloppet till honom guldets, söke gäldenären sitt åter hos den, som ockret öfvat. Har egendom, hvartill gäldenären eger återvinningsrätt, kommit i annan mans hand genom sådant fång, att denne ej är pliktig att annorledes än mot lösen utlemna egendomen, eller

är den så förskingrad eller förstörd, att den ej kan återställas, njute gäldenären ersättning för sin förlust efter egendomens värde.

*Lag
ang. ocker.
(Forts.)*

Äro flere, som i ockret tagit del, svare de en för alla och alla för en för hvad enligt denna paragraf skall gäldas.

4 §.

Öfverträder någon det förbud lag för vissa fall innehåller mot att taga eller låta förskrifva sig större ränta än sex för hundra om året, skall hvad i 2 och 3 §§ är stadgadt ega tillämpning, ändå att ocker som i 1 § afses ej är öfvadt.

5 §.

Böter, som enligt denna lag ådömas, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas efter allmän strafflag.

Utskottet hemstälde,

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke må af Riksdagen bifallas.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

af herr *Zetterstrand* mot vissa delar af motiveringen; samt af herrar *Nilsson* i Skärhus, *Andersson* i Helgesta, *Lindhagen*, *Sjöberg*, *Andersson* i Löfhult och *Gussing*, hvilka hemstält,

att Riksdagen, med förklarande, att Kongl. Maj:ts proposition ej kan oförändrad bifallas, måtte för sin del antaga följande

Lag

angående ocker.

Med upphäfvande af hvad i 9 kap. 6 § handelsbalken är stadgadt rörande förbud att taga eller låta förskrifva sig större ränta än sex för hundra om året, eller att taga ränta på ränta, förordnas som följer:

1 §.

Hvar som vid försträckning af penningar eller beviljande af anstånd med gälds betalning begagnar sig af någons trångmål, oförstånd eller lättsinne till att taga eller för sig eller annan betingta förmögenhetsförmåner, hvilka märkligen öfverstiga hvad som

Lag
ang. ocker.
(Forts.)

efter omständigheterna kunde anses utgöra skälig ränta, varde, ändå att öfverenskommelsen har sken af aftal om annat än försträckning eller anstånd med betalning, för ocker straffad med böter från och med tjugufem till och med ett tusen kronor eller med fängelse i högst ett år, der ej å förbrytelsen straff är i allmänna strafflagen utsatt.

Lag samma vare, der någon, som förvärfvat fordran, den han visste vara tillkommen genom ocker, uppbär eller utsöker eller till annan öfverlåter större del af fordringen än efter lag skall utgå.

2 §.

Har vid försträckning eller beviljande af anstånd med gälds betalning öfvats ocker efter ty i 1 § sägs, vare gäldenären, ehvad utfäst blifvit, ej pliktig att betala mera än försträckt är eller fordringen utgjorde vid anståndets beviljande.

3 §.

Är af gäldenären annat eller mera utgifvet än enligt § 2 honom ålåg att gälda; det gånge åter. Har förskrifning, som å fordringen utfärdats, öfvergått till någon, i hvars hand den gäller ändå att fordringen genom ocker tillkommit, och varder förskrifna beloppet till honom guld, söke gäldenären sitt åter hos den, som ockret öfvat. Har egendom, hvartill gäldenären eger återvinningsrätt, kommit i annan mans hand genom sådant fång, att denne ej är den så förskingrad eller förstörd, att den ej kan återställas, njute gäldenären ersättning för sin förlust efter egendomens värde.

Äro flere, som i ockret tagit del, svare de en för alla och alla för en för hvad enligt denna paragraf skall gäldas.

4 §.

Böter, som enligt denna lag ådömas, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas efter allmän strafflag.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, yttrade

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag ber att få yrka, att det af Kongl. Maj:t framlagda lagförslaget måtte föredragas paragrafvis och derefter öfvergångsstadgandet, ingressen och rubriken, samt att vid föredragning af § 1 diskussionen måtte få röra sig om propositionen i dess helhet.

Hvad herr Lindhagen sålunda hemställt, blef af kammaren bifallet.

Efter föredragning härefter af § 1, anförde:

Lag
ang. ocker.
(Forts.)

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet Annerstedt: Herr grefve och talman, mina herrar! Sedan vid 1898 års riksdag väckts motion om skärpt lagstiftning angående ocker, uttalade Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t, att Riksdagen var ðense med motionärerna om behovet af skärpta lagbestämmelser mot ocker, då erfarenheten nogsam visat, att den nuvarande lagstiftningen — endast innefattande förbud mot betingande af allt för hög ränta — ej förmår att på ett närmelsevis tillfredsställande sätt förebygga drifvande af procentarnes skamliga handtering.

Riksdagen anförde vidare: »Den tyska lagens bestämmelser i ämnet synas härutinnan lämpligen kunna tjena till ledning. Ut i den omständigheten, att vid försträckningsaftal försträckningsgifvaren begagnar sig af annans nödställda belägenhet, lättsinne eller oerfarenhet på sådant sätt, att försträckningsgifvarens prestation jemte den risk han löper ej står i rimligt förhållande till de fördelar, han sig betingar, ligger, enligt Riksdagens förmenande, det för ocker karakteristiska.»

I öfverensstämmelse med de sålunda af Riksdagen uttalade grundsatser upprättades förslag till lagstiftning i ämnet; och då detta förslag föredrogs inför högsta domstolen, blef det visserligen af principiella skäl afstyrkt, men mot dess detaljer framställdes endast en enda anmärkning, hvilken iakttagits i den till Riksdagen aflemnade propositionen.

Lagutskottet har nu afstyrkt det sålunda framlagda lagförslaget. Såsom första skäl för afstyrkandet anföres af utskottet, att behovet egentligen förefinnes i rikets större städer, och att således här icke är något allmänt behof, som berättigar till afvikande, enligt utskottets mening, från de lagstiftningsgrundsatser, som eljest böra följas. Häremot synes mig dock böra erinras, att till följd af sakens natur det är först i de stora städerna, som ockret kan taga fart. Det är också upplyst såväl af öfverståthållareembetet som af Konungens befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län samt befallningshafvanden i Malmöhus län, att i alla de tre stora städerna Stockholm, Göteborg och Malmö ocker i afsevärd mån förekommer. Öfverståthållareembetet upplyser, att det i främsta rummet är unge män, som falla offer för ockrarnes frestelser. Och det ligger i sakens natur, att desse unge män, som komma från alla delar af riket, hafva förbindelser på olika ställen inom landet, så att alldeles icke följderna af denna handtering blir inskränkt till hufvudstaden.

Mot lagutskottets uttalande i år torde ock böra ställas det ytt-rande, som utan att blifva motsagdt fäldes i båda kamrarna vid 1898 års riksdag, att behof af en dylik lagstiftning verkliggen förefans.

Detta är dock icke det förnämsta af de skäl, som utskottet

Lag
ang. ocker.
(Forts.)

anför. Hufvudskälet synes vara, hvad utskottet säger, att den karakteristik, som i lagförslaget lemnas på ocker, är så otydlig, att det måste öfverlemnas till domarens fria pröfning att afgöra, när vid försträckning gränsen mellan det tillåtna och otillåtna räntetagandet är uppnådt. Häremot synes mig dock böra erinras, att, då i samhället strafflagstiftningen finner sig böra stadga straffpåföljd för annat än de ursprungliga förbrytelseerna, mord, dråp, miss-handelsbrott och tjufnadsbrott, lagstiftningen finner sig stånd inför fakta, hvilka gradvis öfvergå det ena till det andra, så att man måste nöja sig med att uppställa en allmän karakteristik af de handlingar, hvilka af lagstiftaren anses utgöra brottet, och öfverlemna åt domstolarne att sedermera särskilja de brottsliga handlingarna från liknande handlingar, hvilka hafva några kännetecken lika med de brottsliga och måhända endast skilja sig från brottet derutinnan, att den brottsliga tendensen hos dem i vida ringare mån framträder. För att taga ett exempel, så veta ju herrarne, att bedrägeribrottet är af beskaffenhet att gränsa till civilrättslig orätt så nära, att det måste bero på pröfning i hvarje särskildt fall, huruvida den handling, som är i fråga, kan karakteriseras såsom bedräglig eller endast såsom en handling, hvilken föranleder civil ersättningsskyldighet.

Att så är förhållandet, torde i fråga om bedrägeribrotten ligga i öppen dag, och skulle det behövas något ytterligare bevis, är det tillräckligt att åberopa hvad en inom vårt land allmänt använd kommentator till strafflagen yttrar vid 22 kap. strafflagen. Han säger: »Genom uttryckssättet 'svikligt förfarande' har lagstiftaren velat antyda, att icke hvarje oredlighet bör anses såsom bedrägeribrott. Det fordras ett visst högre mått af oredlighet, innan densamma öfvergår till svek; och lagstiftaren har öfverlemnadt till domaren att, efter omständigheterna, pröfva, när måttet är fullt.»

Det torde vara påtagligt, att om man med trygghet kan öfverlemna åt domstolarne att afgöra, när ett föreliggande faktum konstituerar ett svikligt förfarande och icke utgör allenast en handling, som föranleder civil ersättningsskyldighet eller till och med endast är en handling af den beskaffenhet, att den faller under rubriken den moderna reklamen, hvilken, såsom herrarne veta, till $\frac{9}{10}$ bestå af uppgifter, som icke äro sanna, men dock icke anses falla under strafflagen, så kan också lagstiftaren med trygghet öfverlemna åt våra domstolars pröfning, huruvida ett faktum i ett mål är af beskaffenhet, att 1:a §:ens bestämmelser derpå äga tillämpning. Visserligen påstår utskottet, att för en dylik pröfning skulle erfordras icke allenast en normal människas sedligt oförvillade omdöme, utan att för brottslighetens bedömande skulle förutsättas hos domaren »noggrann och ingående kändedom om de ekonomiska lagar och omständigheter, som böra vara bestämmande för räntans storlek vid försträckning». Men jag vädjar till herrarne, om, då i

Lag
ang. ocker.
(Forts.)

1 § intages såsom karakteristik på ocker icke endast, att de betingade förmögenhetsförmånerna skola öfverstiga hvad som utgör skäligen ränta, utan »märkligen» öfverstiga sådan ränta, för pröfning huruvida ett aftal kan anses märkligen öfverstiga denna skäligen ränta, det erfordras något annat än en normal människas sedligt oförvillade omdöme. För min del tror jag det icke. Den erfarenhet, som förefans vid 1898 års riksdag, synes mig också otvetydigt gifva vid handen, att icke någon som helst tvekan förefans derom, hvilka handlingar inom samhället kunde med skäl betraktas såsom ocker, och om herrarne vilja taga kännedom om den utredning, som öfverståhållarembetet angående hithörande förhållanden lemnat i det utlåtande, som detta embete afgifvit öfver Riksdagens skrifvelse, så torde hvar och en med lätthet finna, att de exempel, som deruti anförts, utan skiljaktighet måste karakteriseras såsom ocker och att det för att rätt karakterisera dessa handlingar icke erfordras, att man skall vara initierad i ränteberäkningar, orsakerna till räntekursens fallande eller stigande eller olikheterna med afseende å räntefordringarna vid olika slag af försträkningsaftal. Men är detta förhållandet, så torde också den anmärkning förfalla, som utskottet framställt derom, att på grund af det föreslagna lagstadgandets lydelse en fullkomligt oskyldig människa skulle kunna straffas för ocker.

Utskottet säger, att äfven då den orättmätiga vinningslystnaden helt och hållet saknades, kunde försträkningsgifvaren till följd af den obestämda affattningen af ockerbegreppet i lagförslagets 1 § komma att fällas till ansvar för ocker, men det förefaller mig, som utskottet icke riktigt tolkat ifrågavarande paragraf. Det torde nemligen vara påtagligt, att utan vinningslystnad kan icke någon begagna sig af en annans trångmål, oförstånd eller lättsinne till att taga eller för sig eller annan betinga förmögenhetsförmåner, hvilka märkligen öfverstiga hvad som efter omständigheterna kunde anses utgöra skäligen ränta, och man bör fästa afseende vid, att lagstadgandet är så affattadt, att det icke är någon viss räntefot, som icke får öfverskridas för att ocker skall inträda, utan lagstiftaren har med afsigt låtit detta i hvarje särskildt fall bero på pröfning, på det att domstolarne må kunna afgöra, huruvida omständigheterna i dess helhet äro sådana, att uti ett föreliggande fall ett märkligen öfverstigande af skäligen ränta eger rum.

Hvad vidare beträffar utskottets anmärkning derom, att man kan blifva utsatt för obefogade rättegångar för ocker, så torde den rätt till rekonventionstalan, som enligt gällande lag förefinnes, vara tillräcklig att skydda mot dylika rättegångar. Det är nog sant, att, på sätt utskottet antyder, många fall kunna inträffa, då den verklige ockraren går fri från straff, därför att svårigheten att bevisa dylika förseelser är ganska stor, likasom det äfven kan inträffa, att i något enda förekommande fall på grund af den återgångstalan, som lagen innehåller, någon in-teckning skulle kunna

Lag
ang. ocker.
(Forts.)

blifva värdelös. Men hvad beträffar svårigheten att få dessa brott bestraffade på grund af svårigheterna att erhålla den erforderliga bevisningen, så är det en sak, för hvilken 1898 års Riksdag hade ögonen fullt öppna. I sin skrifvelse till Kongl. Maj:t antydde Riksdagen då, att det nog förhölle sig så, att man icke kunde tänka sig, att man på den vägen skulle kunna träffa alla de fall, då ocker i verkligheten föreläge. Men Riksdagen framhöll på samma gång, att, detta oaktadt, kunde efter Riksdagens mening blotta tillvaron af en ockerlagstiftning, som stämplade ocker såsom en förbrytelse, likväl medföra ganska beaktansvärda fördelar.

Slutligen lägger utskottet Kongl. Maj:ts förslag till last, att det icke går längre, än hvad Riksdagens skrifvelse innehöll, och att förslaget följaktligen icke upptager såsom ocker andra fall än sådant, begånget vid försträckningsaftal. Men med de principer, från hvilka lagutskottet utgått, synes det mig, att man snarare borde räkna det såsom en förtjenst hos förslaget, att det blifvit begränsadt på detta sätt. Ty inom samhället är det ju egentligen i afseende på försträckningsaftal, som ocker uppträd och visat sig, och således är det nästan endast i detta fall, som något verkligt behof af ändrad lagstiftning i detta ämne föreligger.

På grund af hvad jag sålunda anfört, och då efter min uppfattning de svårigheter, som en sådan lag som den föreliggande skulle komma att medföra, stå långt efter de fördelar, den skulle bereda, hoppas jag, att Andra Kammaren måtte kvarstå på samma ståndpunkt, som kammaren intog vid 1898 års riksdag och följaktligen godkänna det nu framlagda lagförslaget.

Herr Lindhagen: Emot lagutskottets utlåtande i anledning af Kongl. Maj:ts förevarande proposition hafva sex ledamöter från denna kammare och deribland äfven jag reserverat oss, och vår reservation går i den riktningen, att vi i allt hufvudsakligt önska bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Såsom bekant, har ocker förekommit i alla tider, och sedan långt tillbaka har man genom lagstiftning sökt stäfja detsamma. I början använde man den metoden, att man sökte drabba ockret genom att stadga förbud emot oskäligt hög ränta. Den kanoniska rätten gick till och med så långt, att den förbjöd allt rântetagande, hvaremot den romerska rätten faststälde ett visst räntemaximum. Så småningom segrade den romerska eller den s. k. justinianska rättens uppfattning öfver den kanoniska, och följden blef den, att man allmänt i Europa sökte stäfja ockret på så sätt, att man faststälde en viss rântetaxa för försträckningar.

Emellertid yppade sig mot slutet af 1700-talet och början af 1800-talet nya ekonomiska läror, som på grund af sitt systems innehåll fordrade, att denna räntebegränsning skulle afskaffas. Det låg nog också ett praktiskt behof i denna fordran, emedan det i och med den utvidgade samfärdseln måste inträffa, att en begräns-

ning af räntan äfven vid lojala affärsuppgörelser i många fall måste anses hinderlig. Denna nya rörelse ledde dertill, att vid medlet af 1800-talet räntan frigafs i nästan alla europeiska länder, hvilket äfven i ett väsentligt afseende skedde i vårt land 1864. Men på samma gång inträffade också, att ockret i allmänhet i dessa länder i en mycket betydande grad stegrades till följd deraf, att genom räntefrihetens införande ocker icke blef belagdt med något straff; och det är klart, att detta måste medföra en olägenhet. Derför började man igen att tänka på att genom lagens ingripande på något sätt stäffa ockret. Ett sätt var då att återgå till det gamla och införa ett räntemaximum. Men detta ville man icke, antagligen därför att man insåg, att det skulle vara hinderligt för den allmänna rörelsen, och man derjemte hade erfarenhet utaf, att en sådan åtgärd i alla fall icke kunde stäffa allt ocker. Man måste då slå in på en annan bana och söka träffa ocker i allmänhet, d. v. s. med straff belägga sjelfva syftet, oafsedt hvilka särskilda former ockraren använder för bedrifvande af sin handtering. På så sätt uppkom det moderna ockerbegreppet, och det har redan kämpat sig fram inom de olika ländernas lagstiftningar, så att det i en hel del europeiska stater — bland dem Finland och Norge — blifvit upphöjdt till lag.

Såsom jag förut nämnde, medgafs i Sverige räntefrihet i allt väsentligt år 1864, och dermed upphörde också allt laga hinder för ocker. Men det var klart, att äfven vi förr eller senare måste komma till samma erfarenhet som utlandet, nemligen att det kunde vara lämpligt och nödvändigt att införa någon ny lagbestämmelse för att stäffa ocker. Det var just detta, som 1898 års Riksdag insåg, då Riksdagen skref till Kongl. Maj:t i detta afseende och dervid uttryckligen angaf, att vi borde följa den utländska lagstiftningens föredöme och införa det moderna ockerbegreppet. Nu har Riksdagen fått nätt opp hvad Riksdagen i detta afseende begärde. Då är frågan den: hvilka hinder möta för att antaga ett så beskaffadt lagförslag som det föreliggande? Jo, det väsentligaste hindret ligger deri, att en del jurister — om jag så får säga — baxna inför detta för dem främmande nya ockerbegrepp. Twisten rör sig således egentligen icke derom, huruvida man kan få en bättre lag än den nu föreslagna, utan tvisten rör sig om, huruvida vi skola hafva någon lag alls. De invändningar, som nu göras emot att antaga denna nya lag, äro hufvudsakligen de, som framställas från en del jurister, nemligen att det nya ockerbegreppet är till sina gränser så obestämdt, att det för en domare skulle vara synnerligen vanskligt att tillämpa detsamma. Nu veta vi ju emellertid, att brott finnas af många olika slag. En del brott kunna kännetecknas genom yttre kännemärken, men ockerbegreppet och en mängd andra måste bestämmas på ett mera sväfvande sätt genom att mera angifva den brottsliga viljans beskaffenhet än åberopa de yttre formerna. Det finnes en mångfald exempel på brott

Lag
ang. ocker.
(Forts.)

Lag
ang. ocker.
(Forts.)

af senare slaget i vår strafflag, och det blefve ju således blott att lägga ett ytterligare sådant till de förra. För resten kan jag icke finna, att man öfver hufvud taget behöfver ställa sig fiendtlig emot detta sätt att bestämma brottsbegreppet. Ty det är alldeles klart, att då man på den vägen lemnar domaren fri pröfning, kan han skipa verklig rättvisa, under det att man genom sådana brottsbegrepp, som äro bestämdt angifna genom yttre kännemärken, ofta tvingar domaren att utan omdöme skära alla fall öfver en kam. Nu säger utskottet visserligen, att det föreslagna ockerbegreppets tillämpning skulle erbjuda mycket större svårigheter, än förhållandet är med de andra brottarter, som äro dermed jämförliga. Deremot kan först invändas, att alltid något af de i strafflagen beskrifna brottsbegreppen af denna beskaffenhet måste vara det svåraste att tillämpa, men för öfrigt tror jag, att det finnes vissa sådana brottsbegrepp, om hvilka det å andra sidan kan ifrågasättas, huruvida de icke äro svårare att tillämpa, än fallet skulle blifva med detta. Jag tror emellertid, att man kommer sanningen närmast, om man säger, att det är ungefär lika svårt i flertalet af dessa fall.

Vidare säger utskottet en sak, som förefaller mig underlig, nemligen att ett antagande af denna lag skulle få till följd, att straff kunde ifrågakomma i fall, då den orättmätiga vinningslystnaden helt och hållet sänkades. Men huru skulle det vara möjligt? Ty vinningslystnad ligger ju i ockrets allmänna begrepp, och dessutom står det ju alldeles tydligt uttryckt ej blott i motiven, utan i sjelfva lagförslaget genom ordalagen: *»begagnar sig af»* att det är fråga endast om vinningslystnaden. I praktiken torde det ställa sig så, att domstolen snarare blefve för försiktig än för lättsinnig vid tillämpningen af detta lagrum, och för öfrigt kan man vara öfvertygad om, att det icke skall möta några allt för stora svårigheter att afgöra, om man stode inför ett verkligt fall af ocker eller hade att göra med lojal köpenskap.

Emellertid är det klart, att den ståndpunkt, som från några juristers sida intages, är i viss mån obehaglig för dem, därför att de göra gällande, att saken måste offras för formen. Det blir då naturligtvis angeläget för dem att framhålla, att det icke finnes något verkligt behof af en ockerlag i vårt land. Man säger därför, att om ett sådant behof skulle visa sig, så skulle man blifva tvungen att taga en sådan lag. Men innan detta inträffar, behöfves den icke. I detta afseende säger utskottet, att det egentligen blott är i Stockholm och ett par större städer, som ocker förekommer. Ja, detta är väl dock alldeles tillräckligt. Hvarför skall man prisgifva dessa samhällen eller låta brottsligheten vara ostraffad, därför att den blott förekommer i ett par städer. Jag vill dock nämna, att öfverståhållarembetet uttryckligen förklarar, att det *»esomoftast»* händer, att personer anmäla hos polisen, att de af s. k. privatdiskontörer blifvit utsatta för bedrägligt förfarande. Men dessa

privatdiskontörer anordna saken så, att de icke kunna åtkommas enligt nu gällande strafflags bestämmelser för bedrägeri, och öfverståthållareembetet säger också, att i sådana fall därför något åtal vanligen icke kan anställas. Om man deremot får en sådan lag som den här föreslagna, kan åtal oftare anställas. Nu är fallet vidare det, att det äfven finnes ocker, som icke föranleder uppseendeväckande sjelfmord eller på annat sätt tilldrager sig större uppmärksamhet. Det finnes en mängd ocker, som sker i det tysta, och detta förekommer — det hafva sakkunniga personer vitsordat — öfver hela landet och äfven på landsbygden. För att drabba detta ocker, är det naturligtvis af stor betydelse, att man har en lag, så att icke detta ocker fortfarande får anses som ett lofligt näringsfång, utan inregistreras bland de brott, för hvilka strafflagen stadgar straff. På många områden — och detta är med all sannolikhet ett af dessa — kan ett straffbud verka mer genom att det finnes till än genom de åtal, det föranleder.

En ytterligare betänklighet emot att införa detta ockerbegrepp har utskottet velat se uti de bevisregler, som vi hafva. Men detta är verkligen något, som jag skulle vilja kalla en käpphäst. Ty enligt min uppfattning hafva vi fri bevisföring väsentligen införd genom praxis; vi döma den gröfsta brottsling till långvarigt straffarbete blott på indicier.

Bevisningsreglerna äro väl icke för närvarande så dåliga, när vi kunna upprätthålla rättstillståndet med de sväfvande brottsbegrepp, som strafflagen redan nu innehåller; och då måtte vi väl också kunna gifva gällande kraft åt ett straffbud sådant som det nu ifrågasatta. För öfrigt har man just genom antagandet af en sådan straffbestämmelse infört en mera fri bevispröfning, då man ju lagt i domarens hand en fri pröfning af de särskilda omständigheter, som i detta speciella fall kunna förekomma.

Nu anmärker utskottet vidare, att begränsningen af ockerbegreppet derhän, att detsamma endast skulle gälla försträckningsaftal, enligt utskottets mening ovilkorligen måste anses som ett fel. Jag vill då först påpeka, att 1734 års lag intager alldeles samma ståndpunkt som förslaget; den säger nemligen uttryckligen i 9 kap. 9 § handelsbalken: »Ej må den vinst för ocker räknas, som kommer af loflig handel, eller det köp, som lagligen slutet är.» I det afseendet bibehåller sålunda den kongl. propositionen bestämmelserna i 1734 års lag. För att emellertid en ockrare icke skall kunna begagna sig af andra slags aftal och på det sättet kringgå lagen, innehåller förslaget bestämmelse derom, att ett skonaftal fritager ockraren icke från ansvar, och denna bestämmelse måste anses vara mycket lycklig och verkligen utgöra en förtjenst hos det nu framlagda förslaget. Inskränkningen af ockerbegreppet till endast försträckningsaftal är för resten utmärkande för både den finska och den norska strafflagen samt återfinnes äfven i åtskilliga främmande länders lagstiftningar.

Lag
ang. ocker
(Forts.)

Lag
ang. ocker.
(Forts.)

Samma ståndpunkt intogs äfven i Tyskland till en början, men på grund af det ocker, som der bedrefs på landsbygden, nemligen det s. k. sakockret, hvarigenom befolkningen ruinerades, måste man i Tyskland utvidga ockerbegreppet och tillåta domstolarne pröfva aftalen och tillse, om det förefans någon oskäligen proportion mellan de olika valutorna. Någon sådan erfarenhet hafva vi dock icke här i Sverige. Det enda, som vi i den vägen skulle kunna fästa oss vid, äro de s. k. afbetalningsaffärerna. Mot dem hafva visserligen åtskilliga klagomål förr blifvit anförda, men enligt hvad öfverståhållarembetet i sitt utlåtande i denna fråga intygar, har man för närvarande ingenting att här i Stockholm anmärka mot dem. Om något behof i det hänseendet skulle visa sig, har man ju alltid den utvägen att framdeles utsträcka ockerbegreppet äfven till afbetalningsaffärerna. Jag undrar just, hur det skulle ha låtit, om Kongl. Maj:t nu skulle ha framkommit med något så genomgripande och nytt förslag, som att domstolarne skulle under alla omständigheter ha rättighet att ingå i pröfning af, huruvida vid verkliga aftal parterna förstodigt tillmätt de olika valutornas storlek i förhållande till hvarandra; jag tror för min del, att Kongl. Maj:t i så fall skulle ha fått bakslag.

Det förefaller mig därför egendomligt, att utskottet särskildt med sin ståndpunkt anser det vara betänkligt, att ockerbegreppet inskränkes till allenast försträckningsaftal. Utskottet säger, att det för sin del ej kan finna något giltigt skäl, hvarför t. ex. försträckning, som skett under sken af köp, skulle kunna falla under ockerlagen, medan deremot verkliga köp, hvarigenom köparen betingade sig oskäligen fördelar på säljarens bekostnad, ej blefve för lagen åtkomliga. Men då kan man verkligen fråga, hvarför man icke skulle i denna lag göra skilnad mellan verkliga köp och skenköp, då man gjort det i andra fall, såsom i fråga om bedrägeribrott och konkursförbrytelser, der skenaftal förklaras ej befria från straff. När man gjort en sådan skilnad der, så förstår jag icke, hvarför man ej skulle göra det äfven här.

Jag skall be att i detta sammanhang få nämna några ord rörande paragraf 4. När en ny lag skall antagas, är det, som bekant, regeln, att man upphäver de gamla bestämmelser, som denna lag skall ersätta. I 1734 års lag finnas fyra bestämmelser, som afse ocker.

Den ena af dessa bestämmelser är den, som jag nyss uppläste ur 9 § 9 kap. handelsbalken och som innehåller, att den vinst, som kommer af loflig handel eller lagligen slutet köp, ej skall räknas som ocker. Denna bestämmelse skall nu stå qvar.

Den andra bestämmelsen återfinnes i 1815 års författning, hvilken stadgar, att vid försträckning af penningar vitesföreskrift för det fall, att gäldenären dröjer med betalningen öfver förfalldagen, är ogill. Denna bestämmelse har tillkommit närmast för

att drabba ocker, men den bör dock bibehållas, då den dessutom är tillämplig i åtskilliga andra fall.

Slutligen hafva vi de mera omtvistade förbuden att taga högre ränta än 6 procent äfvensom att taga ränta på ränta.

Nu är enligt Kongl. Maj:ts förslag saken ordnad på det sättet, att förbudet att taga högre ränta än 6 procent qvarstår, men handelsbalkens straffpåföljd har strukits, och i stället har man tillämpat den civila påföljd, som i 2 och 3 §§ af denna lag är stadgad. Då de gamla bestämmelserna innehöllo både en straffrättslig och civilrättslig påföljd, så innehåller Kongl. Maj:ts förslag deremot endast den civilrättsliga påföljden.

Uti det till högsta domstolen remitterade förslaget hade Kongl. Maj:t gjort enahanda föreskrifter angående förbud att taga ränta på ränta, men i anledning af anmärkning, som gjordes i högsta domstolen, beslöt Kongl. Maj:t att stryka förslagets bestämmelser i fråga om ränta på ränta, och i följd deraf skola de gamla stadgandena i detta afseende qvarstå oförändrade. Rörande denna fråga har mycket ordats och diskuterats och olika meningar hafva framställts om och i hvad mån det nu framlagda förslaget påfordrar upphäfvande af de bestämmelser, som förut finnas i afseende å räntan.

Reservanterna anse, och jag för min del har också efter någon tvekan kommit till samma uppfattning, att upphäfvandet af de gamla bestämmelserna i denna del vore lämpligt, och i reservationen förordas därför strykandet af § 4 i det kongl. förslaget och insättandet af en ny ingress till lagen med innehåll, att allt, som i handelsbalken är stadgad om förbud att taga eller låta förskrifva sig större ränta än 6 procent eller att taga ränta på ränta, skall upphävas.

Nu har emellertid kommit till min kännedom, att talmanskonferensen ansett, att reservanterna i detta afseende gått utöfver den kongl. propositionen, så att i den händelse här yrkades bifall till denna detalj i reservationen, skulle proposition å ett sådant yrkande komma att vägras. Jag vet emellertid icke, om en sådan uppfattning kan vara riktig. Mig synes det ligga i sakens natur, att man, när ett nytt lagförslag framlägges, har befogenhet att undersöka, om och i hvad mån detta förslag kräfver, att äldre bestämmelser i samma ämne upphävas. Derom kan man visserligen i sjelfva sakfrågan hafva olika meningar, men enligt min uppfattning har man ovilkorligen med den mening, som derutinnan omfattats af reservanterna, rätt att på grundvalen af den kongl. propositionens innehåll framställa ett sådant yrkande, som reservationen innehåller. Inför den hårda nödvändighet, som ligger i talmanskonferensens beslut, vill jag dock för min del afstå från att yrka bifall till reservationen i denna detalj, utan skall i stället förorda Kongl. Maj:ts proposition oförändrad.

Denna detaljbestämmelse har nemligen icke så stor principiel

Lag
ang. ocker.
(Forts.)

betydelse, och för öfrigt kan ju samma syfte vinnas genom en motion vid en kommande riksdag. Meningarna äro ju äfven, som sagdt, delade derom, huruvida de ifrågavarande gamla bestämmelserna skola upphävas eller icke. Kongl. Maj:t anser i sin proposition, att det icke bör ske, medan reservanterna åter hålla före, att ett sådant upphäfvande vore fördelaktigt. Det kan också vara lämpligt att åberopa, att under det man i Norge vid antagandet af en dylik lag upphäfde de gamla rättsbestämmelserna i ämnet, har man i Finland åter icke gjort det, utan den finska lagen bibehåller fortfarande 1734 års lags gamla bestämmelser om ränta. Den finska ockerlagen har nu varit i kraft under tolf år, och man synes ännu icke hafva förmärkt någon vådligare konflikt mellan de nya och de gamla bestämmelserna. Den finska lagen har till och med gått längre, i det att för ett öfverskridande af de gamla räntebestämmelserna tillämpas äfven den nya lagens stränga straffbestämmelser. Jag tror därför, att den lilla divergensen mellan Kongl. Maj:ts proposition och reservationen i princip är af ringa betydelse och att det icke kan föranleda några vådor, om man tills vidare bibehåller Kongl. Maj:ts förslag. Då nu frågan om upphäfvande af de gamla bestämmelserna äfven af talmanskonferensen ansetts vara en fråga för sig, vore det ju lämpligt, om man upptog den en annan gång, om man nemligen anser, att ett sådant upphäfvande bör ske.

Med det anförda har jag icke velat säga, att genom antagandet af denna proposition ockret skall upphöra; ingen ockerlag har någonsin haft en sådan verkan. Icke heller vill jag påstå, att en lag sådan som den nu föreslagna skall anses som ett mönster i detta afseende, men jag tror, att tidsförhållandena äro sådana, att ett antagande af denna lag innebär det enda möjliga steget framåt. På den erfarenhet, som med denna lags tillämpning vinnes, kan man ju i framtiden bygga upp något bättre.

På dessa grunder hafva reservanterna ansett sig böra yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, och de hålla före, att Riksdagen icke bör genom att afslå den kongl. propositionen bidra till både ett underskattande och ett förhäriligande af ockerhandteringen i vårt land. Af dessa skäl ber jag att få yrka bifall till första paragrafen af Kongl. Maj:ts förevarande proposition.

Med herr Lindhagen förenade sig herrar *Sjöberg, Ernst Carlsson, Gussing, Larsson* i Mörtlösa, *Segerdahl, Lorichs, Cervin, Emthén, Hansson* i Solberga, *Norman, Olsson* i Fläsbro, *Ericsson* i Vallsta, *Johansson* i Stensjö och *Eriksson* i Elgered.

Herr Holmgren: Herr talman, mina herrar! Då jag är en af de i det föreliggande utskottsbetänkandet omförmälda motionärer, som bragt frågan om ändrad lagstiftning i afseende å ocker inför Riksdagen, torde detta vara skäl nog för mig att nu yttra några ord.

Det kan icke falla mig in, mina herrar, att ingå på någon som helst kritik af utskottets föreliggande betänkande sådan som den siste talaren anställde, utan jag skall blott tillåta mig att fästa uppmärksamheten derpå, att, då utskottet här vill reducera Riksdagens skrifvelse af år 1898 derhän, att den skulle vara resultatet af en blunder, detta ej är fullt korrekt.

När Riksdagen affattade denna skrifvelse om ändrad lagstiftning om ocker, var den fullt medveten om de svårigheter, som föreläge med afseende å lagens tillämpning, men Riksdagen var dock enig. I Andra Kammaren gick skrifvelseförslaget igenom utan nämnvärd diskussion och blef i Första Kammaren likaså bifallet, der likväl efter diskussion, men med afsevärd majoritet.

I denna debatt framhölls af flera jurister, att det skulle blifva svårt, ja, rent af omöjligt att införa en lag mot ocker, men å andra sidan framhölls det allmänna, särskildt det etiska, medvetandet hos vårt svenska folk, att ocker förefinnes och att det måste bestraffas liksom alla förseelser. Syftet med lagen framhölls som det viktigaste, ty der ingen lag är, der aktas icke synden, något, som den siste talaren framhöll på ett utmärkt sätt.

Utskottet säger här i betänkandet på sid. 3: »De enskilde motionärer, hvilka bragte frågan om förändrad ockerlagstiftning å bane inför Riksdagen, åberopade till stöd för sina framställningar uteslutande vissa förhållanden inom hufvudstaden, hvilka under år 1897 ådragit sig en allmän obehaglig uppmärksamhet.» Jag vill fästa herrarnes uppmärksamhet uppå, att så icke alls varit fallet. I min motion säger jag nemligen: »Allbekanta tilldragelser under förlidet år och deraf föranledda afslöjanden af den skändliga ockerhandtering, som i icke ringa omfattning utöfvas i vårt land, särskildt i hufvudstaden, hafva rigtat den allmänna uppmärksamheten på en lucka i vår lagstiftning, närmast i vår strafflag, hvilken lucka det bör ligga statsmagterna om hjertat att såväl i den allmänna moralens som i den enskilde medborgarens intresse snarast möjligt söka fylla.» Det är väl också för öfrigt så, att det, som tilldrager sig i de stora städerna, enkanneligen i Stockholm, den sköna synderskan, som föregår i såväl godt som ondt, bör äfven det vara föremål för lagstiftarnes uppmärksamhet. Den omständigheten sålunda, att ocker förnämligast skulle förekomma här i Stockholm, kan väl icke gifva anledning till påståendet, att ocker icke skulle förekomma i någon afsevärd mån.

Jag ber vidare att få fästa uppmärksamheten derpå, att utskottet säger, att, när 1898 års Riksdag affattade sitt skrifvelseförslag till Kongl. Maj:t, ingen fullständig utredning förelåg. Nej, men det var ju just för att få en sådan utredning, som skrifvelseförslaget afläts. Man måste känna sig tacksam mot regeringen och särskildt mot herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, hvilken, efter hvad det sagts mig, personligen hyst mycken tvekan mot lagförslagets framläggande, att den lojalt ställt sig Riksdagens

Lag
ang. ocker.
(Forts.)

skrifvelse till efterrättelse och framkommit med det nu föreliggande förslaget.

Jag skall efter den föregående talarens sakrika anförande icke upptaga kammarens tid med att vidare bemöta de skäl, utskottet anfört för afslag å den kongl. propositionen, utan endast be att till kammarens kännedom låta komma ett yttrande af en professor i nationalekonomi, hvilket yttrande utgör en kritik af högsta domstolens nu af lagutskottet reproducerade invändningar mot lagförslaget i fråga. Han säger: »Det vanskliga i att i vår lagstiftning upptaga det moderna ockerbegreppet lär väl ingen förneka. Men då på grund af de mångskiftande former, hvori ockret framträder, någon skarpare afgränsning af begreppet ocker icke är möjlig, och då sålunda de enda alternativ, man har att välja emellan, äro att acceptera det moderna ockerbegreppet eller låta ockret förblifva ostraffadt, bör valet ej blifva svårt.» Det tillkommer nu Riksdagen att göra detta val. Sedan han anställt en kritik af högsta domstolens invändningar mot förslaget, säger han: »Emot denna argumentering må dock anföras, att äfven om resultatet af berörda utredning vore tillförlitligt, så ligger väl deri ej något tillräckligt skäl att icke bestraffa det ocker, som verkligen förekommer. Vår strafflag bestraffar ju brott, som äro än mer sällsynta. Det är ju ock största sannolikhet för, att ockret hos oss liksom i andra länder skall med den ekonomiska utvecklingen tilltaga, om det får obehindradt utöfvas, och det är naturligtvis lättare att bekämpa ockret, så länge det ej fått allt för stor utbredning. Och — för öfrigt — resultatet af den verkställda utredningen kan ej tagas för godt, innan det sätt, hvarpå denna utredning skett, undergått en grundlig och sakkunnig kritik; att verkställa en social enquête är alltid en mycket svår uppgift, och detta gäller i ovanligt hög grad om en undersökning angående ockrets förekomst, då ju såväl ockrarne som deras offer ha starka skäl att hålla sina mellanhandvanden hemliga.» Vid nu nämnda förhållanden och då reservanterna återtagit sin reservation och i stället yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition, skall jag, ehuru jag för min del, såsom jag i motionen uttalat, helst önskat, att § 4 icke tillkommit, och att de bestämmelser med afseende på ocker, som föreligga i vår lagstiftning, blifvit upphäfda, ändock, herr talman, tillåta mig att yrka bifall till Kongl. Maj:ts föreliggande förslag oförändradt.

Herr Jönsson i Gammalstorp: Då jag med min röst bidragit till det slut, hvartill utskottet kommit, har detta icke skett därför, att jag är motståndare till en lagstiftning mot ocker, utan därför att jag anser, att den föreliggande lagen icke kommer att blifva effektiv. Den kommer, denna lag, om den antages, emedan den icke angifver någon bestämd definition på hvad som menas med ocker, enligt min mening högst sällan att träffa den verkliga ockran, men deremot ganska ofta att trakassera och besvära aktningss-

värda och hederliga personer. Den kommer också, med afseende på den risk man genom densamma kan löpa, att hindra personer, som annars skulle vilja hjälpa arbetsamma och sträfsamma, men medellösa ynglingar att slå sig fram, från att lemna understöd i form af lån. Den kommer vidare att förhindra personer, som dertill äro mäktiga och villiga, att lemna hjälp åt enskilda personer, som råkat i brydsamma ekonomiska förhållanden, och derigenom förorsaka, att många, som annars kunnat hjälpas, komma att blifva ekonomiskt ruinerade.

Under sådana förhållanden och då jag anser, att något större behof af en lag sådan som här föreligger ej förefinnes, och dessutom högsta domstolens ledamöter enhälligt afstyrkt densammans antagande, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Trolle: Herr grefve och talman, mina herrar! Äfven jag har vid första genomläsningen af utskottets betänkande funnit vissa principiella betänkligheter mot antagandet af en lag utaf ifrågavarande slag, men ju mera jag sökt sätta mig in i lagförslaget och ju mera jag tänkt såväl på de af reservanterna anförda som på de af herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet till förmån för förslaget gifna skäl, hvilka skäl här i dag på ett enligt min mening förträffligt sätt utvecklats af herr Lindhagen, har jag kommit till den öfvertygelsen, att jag utan tvekan kan ansluta mig till Kongl. Maj:ts proposition.

Jag skall icke upptaga kammarens tid med att bemöta de skäl, som utskottet framhållit för afslag å propositionen; de hafva redan tillräckligt och i hvarje fall bättre, än hvad jag skulle kunnat göra det, blifvit bemöta. Endast på en punkt i utlåtandet ber jag att få fästa uppmärksamheten, och detta framför allt derför, att det synes mig, som om den skulle innehålla ett af de hufvudskäl, på hvilka utskottet stödt sitt afslagsyrkande.

Utskottet säger der, att »vid den undersökning, som i anledning af Riksdagens skrifvelse egt rum, har sedermera, enligt hvad anföres i statsrådsprotokollet för den 8 februari 1900, befunnits, att det egentligen är i hufvudstaden samt ett par andra af rikets större städer, som ockerhandteringen funnit utöfvare». Detta uttalande anser utskottet visa, att ett allmänt och trängande behof af lagbestämmelser mot ocker icke förefinnes, och anser på denna grund icke tillräckliga skäl föreligga för att släppa de principiella betänkligheterna. Hvad undersökningen angår, får jag öppet erkänna, att jag icke har mig bekant, huru den tillgått. Jag förstår ej öfver hufvud taget, hur det kan tillförlitligen utredas, huru många ockrare vi ha i Sverige och hvar de befinna sig. Men jag tror, att, om man med ockrare betecknar sådana personer, som, såsom den föreslagna lagen angifver, begagna sig af någons trångmål, oförstånd eller lättsinne till att taga eller för sig eller annan bringa förmögenhetsförmåner, hvilka märkligen öfverstiga hvad som

Lag
ang. ocker.
(Forts.)

Lag
ang. ocker.
(Forts.)

efter omständigheterna kan anses utgöra skälig ränta, det på de flesta trakter, äfven på landsbygden, finnes personer, hvilkas verksamhet skulle kunna falla under denna lags bestämmelser. Och äfven om så skulle vara förhållandet, hvilket jag dock tillåter mig betvifla, att det hufvudsakligen är i rikets större städer, med hvilka, såsom jag antager, menas Stockholm, Göteborg och Malmö, som ockerhandteringen bedrifves, undrar jag, om icke detta är alldeles tillräckligt skäl för att antaga det förevarande lagförslaget. Ty med vår tids kommunikationer och de, ty värr, rikliga tillfällen till ekonomiska trångmål, som för hvarje dag yppa sig, gifves det icke något tvifvel om, att icke dessa i de större städerna befintliga ockrare faktiskt skola kunna, om jag så får säga, beherska ockermarknaden i hela Sverige; och jag har sjelf under min verksamhet i södra Sverige många gånger funnit klara och tydliga spår af Stockholms ockrars »välsignelsebringande» verksamhet.

Utaf hvad jag nu tagit mig friheten anföra torde kammaren förstå, att jag, i olikhet med utskottet, anser, att det verkligen finnes ett trängande behof af bestämmelser mot ocker. I anledning häraf tvekar jag icke att ställa mig på reservanternas sida, men på grund af de upplysningar, som blifvit meddelade angående formella hinder för bifall till reservationen, ber jag att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Holmgren: Blott några få ord med anledning af hvad den ärade lagutskottsledamoten behagade yttra gent emot det föreliggande kongl. förslaget om lag angående ocker.

Detta yttrande var af den beskaffenhet, att man kanske bäst skulle lägga sitt förstånd i dagen genom att icke alls svara på detsamma. Men jag föranledes till att erinra den ärade talaren och lagutskottsledamoten derom, att han, som äfven 1898, då min motion i ämnet förelåg, var ledamot af lagutskottet, då till mig personligen yttrade sig sympatiskt om motionen och äfven var med om beslutet att skrifva till Kongl. Maj:t och begära en lag mot ocker. Då nu samme ärade lagutskottsledamot förklarar, att han är mot alla lagbestämmelser i föreliggande fall, så motiverar han detta dermed, att det blefve synd om många fattiga ynglingar, om en sådan lag kommer till stånd. Det är resultatet af en alldeles obegriplig tankegång. Ty det är väl icke de fattige ynglingarne, som skulle komma att åtalas för ocker, utan de personer, som på ett oblygt och hjertlost sätt begagna sig af deras nödställda belägenhet. Vid sådant förhållande tror jag, att det icke finnes något som helst fog för att reflektera öfver den uppfattning af föreliggande lagförslag, som uttalades af den ärade lagutskottsledamoten.

Herr John Olsson i Stockholm: Jag har icke begärt ordet för att opponera mig mot antagandet af det föreliggande lagförslaget. Tvärtom instämmer jag till fullo i hvad den förste talaren,

herr Lindhagen, yttrade rörande önskvärdheten af att denna lag kommer till stånd. Den viktigaste invändningen mot lagförslaget i fråga är enligt min tanke den, som utskottet framhåller på sid. 6 i sitt betänkande, eller att tillämpningen af bestämmelsen i lagförslagets 1 § skulle kunna leda till ådömande af ansvar för ocker äfven i sådana fall, då ocker i verkligheten ej föreläge. Men jag anser, att denna betänklighet får vika, emedan jag är öfvertygad om, att i förevarande hänseende finnas verkliga missförhållanden, som ovilkorligen måste afhjelpas och som jag tror komma att väsentligen afhjelpas genom detta lagförslags antagande. Ty, såsom herr Lindhagen mycket riktigt framhöll, blotta tillvaron af en sådan lag kan i många fall vara tillräcklig att stäfja ockrarnes framfart.

Orsaken, hvarför jag begärde ordet i denna fråga, var emellertid den, att jag hyser betänkligheter mot att oförändradt antaga Kongl. Maj:ts förslag. Deri inbegripes nemligen äfven § 4, som stadgar, att under denna lag äfven skulle hemfalla sådana personer, som toge högre ränta, än hvad som tillåtes i kap. 9 § 6 handelsbalken. Detta tror jag skulle vara synnerligen betänkligt. Ty såsom bekant förhåller det sig så, att de flesta banker och hypoteksföreningar i själfva verket taga högre ränta än 6 %, visserligen icke direkt, men i form af provision, som lemnas, innan lånen utbekommas. Om nu äfven § 4 i lagförslaget antages, skulle det kunna inträffa, att dessa banker och hypoteksföreningar, som under tider af höga räntesatser göra sig skyldiga till den åtgärden att taga $\frac{1}{2}$ eller 1 % i provision, kunde komma att hemfalla under ockerbegreppet och drabbas af de påföljder, som i 2 och 3 §§ bestämmas, d. v. s. drabbas af ekonomiska påföljder för ocker.

Detta skulle vara betänkligt ur den synpunkten, att ett sådant tillvägagående af bankerna i det allmänna rättsmedvetandet komme att anses såsom ocker. Jag tror dock, att det skulle vara i högsta grad obefogadt att stämpla såsom ocker hvad som är så ytterst vanligt, särskildt under tider, då räntan är hög. Derför anser jag, att man borde kunna nöja sig med att antaga §§ 1, 2, 3 och 5 i Kongl. Maj:ts proposition, men bibehålla 9 kap. 6 § handelsbalken oförändrad och sålunda antaga den kongl. propositionen i dess helhet utom ingressen och 4 §. Nu är ju endast § 1 föredragen, men på de grunder, jag anför, skall jag taga mig friheten att, när 4 § kommer att föredragas, yrka afslag å densamma, men deremot yrkar jag bifall till öfriga §§ i det kongl. förslaget.

Herr Jönsson i Gammalstorp: Det eger nog sin rättighet, att, när herr Holmgrens motion var före förra gången, jag, såsom herr Holmgren sade, uttalade mig sympatiskt om motionen och om ett skrivelseförslag i anledning af densamma. Jag har äfven i dag förklaradt, att jag icke är motståndare till en lagstiftning mot ocker. Det är likväl en sak att antaga ett skrivelseförslag och en annan sak att antaga ett lagförslag. Hade lagförslaget varit af

Lag
ang. ocker.
(Forts.)

Lag
ang. ocker.
(Forts.)

den beskaffenhet, att man kunnat godkänna detsamma, skulle jag gerna ha varit med om det. Herr Holmgren får dock ursäktas, att jag sätter högsta domstolens enhälliga uttalande litet högre än hans. Jag anser, att jag endast i det förhållandet har tillräcklig grund för mitt afslagsyrkande å den kongl. propositionen. Jag fortsätter att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Nilsson i Skärhus: Då jag år 1898 i lagutskottet var med om det skrifvelseförslag, som både Första och Andra Kammarerna sedan antogo, och då Kongl. Maj:t nu framkommit med ett lagförslag, som just går i den riktning, för hvilken utskottet och Riksdagen uttalade sig, har jag ansett mig föranlåten att äfven nu biträda denna mening. Jag har icke funnit tillräckliga skäl anförda af högsta domstolen för det afslag, den å sin sida påyrkar. Det har ju visat sig, att icke endast i storstäderna, utan äfven i smärre städer och på landsbygden ocker bedrifves i ganska stor skala, och att detta är till stor skada för allmänheten. Men om en lag kommer till stånd, som i någon mån afhjelper detta onda, skola möjligen ädla människor framträda och hjälpa ynglingar att komma fram på studiebanan.

I likhet med en annan talare, som något berörde dessa förhållanden, är jag öfvertygad om att denna lag, för den händelse den antages, skall afvärja mycket ondt och verka välsignelsebringande.

Jag ber därför att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Lindhagen: I anledning af hvad herr John Olsson anmärkte vill äfven jag erinra derom, att man visserligen kan säga, att då påföljderna enligt handelsbalken inflyttades i den nu föreslagna lagen, få de en färskare karakter, och då den allmänna uppfattningen blifvit den, att dessa bestämmelser äro i vissa fall otillämpliga, så skulle de, då man stadgade påföljd i den nya lagen, få en mera giltig kraft. Jag medgifver emellertid, att det möjligen i praktiken icke kommer att ställa sig så farligt. Det är nemligen redan en lagstadgad praxis på att bestämmelserna i handelsbalken icke böra tolkas på det sättet, att de skulle innebära ett förbud att ändra rätteförhållandena i vissa trängande fall på ett tillfredsställande sätt. Jag tror, att denna praxis skulle finna utvägar att fortfarande ega bestånd enligt den nya lagen. Det är för öfrigt att märka, att man i förslaget ej karakteriserat detta som ocker enligt den nya lagen, utan man har skilt detta senare ocker från det ocker, mot hvilket handelsbalken lagstadgar.

Vidare vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att de uppgifna olägenheterna motvägas deraf, att bestämmelserna enligt § 4 i den nya lagen äro lindrigare, än hvad de äro enligt den gamla lagen. I 9 kap. 6 § handelsbalken stadgas nemligen utom hela räntans förlust också böter till belopp af tiondedelen af hufvudstolen. Den

senare bestämmelsen är borttagen i det föreliggande lagförslaget, enligt hvilket man dessutom blott förverkar den olagliga delen af räntan.

Jag tror, att denna detaljfråga icke har den stora betydelse, att det är värdt att för den skull nu göra den af herr Olsson ifrågasatta ofullständiga ändringen i Kongl. Maj:ts förslag, utan det är nog bäst att vänta till en annan riksdag, då den af reser-
vanterna ifrågasatta ändringen kan i sin helhet genomföras.

Lag
ang. ocker.
(Forts.)

Herr Redelius: Då jag icke inom utskottet var närvarande vid behandlingen af detta ärende, ber jag få tillkännagifva, att, om jag hade deltagit i behandlingen deraf, jag skulle hafva ställt mig på den ståndpunkten, att jag tillstyrkt Kongl. Maj:ts proposition, hvarför jag nu helt kort yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag oförändradt på de skäl, som blifvit anförda såväl i propositionen som här i kammaren.

Herr Boëthius: Då det föreliggande förslaget i väsentlig mån afser att mot frestelser skydda unge män, som hålla på att utbilda sig för sin framtida verksamhet, och då jag såsom lärare vid ett af våra universitet har en viss skyldighet att bevaka sådanas intressen, anser jag mig böra yttra några ord i denna sak.

Jag vill då först säga, att jag verkligen icke vet, om ocker för närvarande förefinnes vid det universitet, jag tillhör, men jag hörde i min ungdom, att sådant då förefans. Skulle nu Riksdagen genom afslag å lagen gifva, så att säga, sanktion åt ocker-
verksamheten, anser jag icke otroligt, att ockrare, t. ex. från Stockholm, skulle utsträcka sin — såsom en föregående talare yttrade — »välsignelsebringande verksamhet» äfven till Upsala.

Hvad sjelfva den juridiska sidan af saken angår, är jag ju lekman och behöfver särskildt efter herr Lindhagens utredning icke yttra mig. Jag vill blott stryka under två punkter i denna.

Den ena är bevispröfningen. Det har invändts, att vi icke hafva fri bevispröfning. Det är dock icke blott i dag af herr Lindhagen påpekadt, att sådan faktiskt existerar i vårt land, utan då det vid en föregående riksdag var fråga om reformer i rätts-
väsendet, framhölls det af många jurister i denna kammare, att fri bevispröfning faktiskt redan förefinnes.

Den andra punkten, jag vill stryka under, är vigten deraf, att ockret brännmärkes såsom ett brott genom lagstiftningen. Man har sagt, att det förekommer så sällan. Men, mina herrar, om ett brott ytterst sällan förekommer, skall det *derför* icke omtalas och stämplas i strafflagen? Vår nu gällande lag innehåller dock bestämmelser om brott, som lyckligtvis ännu mera sällan förekomma, t. ex. — konungamord! Nej, det, som är brottsligt, det

Lag
ang. ocker.
(Forts.)

skall i lagen brännmärkas såsom brottsligt! Och ockret är en af de värsta kräftskadorna på samhällslifvet.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr *Hammarström* instämde häruti.

Herr John Olsson i Stockholm: Herr Lindhagen anmärkte gent emot hvad jag yttrade nyss, att det är vida lindrigare påföljd stadgad i den föreslagna § 4 än i nu gällande lag, handelsbalkens 9 kap. 6 §. Detta är otvifvelaktigt. Min anmärkning gick emellertid ut derpå, att om 4 § i det kongl. förslaget antages, kommer bankernas nuvarande praxis att drabbas af benämningen ocker, kommer att falla under samma rubrik i lagen som det här beskrifna tillvägagångssättet; och detta anser jag vara betänkligt.

Dessutom bör observeras, att om 4 § antages, skall i fråga om dessa påföljder för bankerna den fria bevispröfningen, som förutsättes i lagförslaget, tillämpas äfven i de fall, der en bank tagit provision. Antag, att en bank blefve åtalad för ocker, därför att den tagit 1 % provision! Skulle det verkligen vara lämpligt att lemna lagliga vapen i händerna åt åklagare eller angifvare i dylika fall? Jag tror det icke.

Vidare har det under hand anmärkts, att man ej skulle kunna yrka afslag på 4 § i det kongl. förslaget, ty derigenom skulle man gå utöfver den kongl. propositionen. Mitt yrkande går ut på ingenting annat, än att 4 § i det kongl. förslaget skulle utgå; att vidare ingressen skulle ändras, så att i stället för orden: »Med upphäfvande af hvad i 9 kap. 6 § handelsbalken är stadgad angående påföljd deraf, att någon tager eller låter förskrifva sig större ränta än sex för hundra om året, förordnas som följer», sättes endast: »Härmed förordnas som följer». Jag kan icke tro, att det skulle ligga utom den kongl. propositionen att göra ett sådant yrkande, då man ju dermed endast gör en inskränkning i denna kongl. proposition.

Som sagdt, jag tror, att det vore synnerligen betänkligt att på bankernas allmänna praxis fästa tillvitelsen, att de derigenom skulle göra sig skyldiga till ocker. Detta skulle utan trivfel blifva fallet, derest man antog § 4, ty bankerna komme då att drabbas af de civila påföljder, som stadgas för ocker, och detta blefve i allmänhetens ögon likstält med att hafva gjort sig skyldig till ocker.

Ej heller tror jag, att man behöfver fästa något afseende vid den invändning jag också hört framställas mot mitt yrkande, nemligen att man derigenom skulle äfventyra hela lagförslaget. Man kan ju mycket väl antaga §§ 1, 2, 3 och 5 och derigenom få en fullt tillfredsställande lag emot ocker utan att äfventyra lagförslaget.

Första Kammaren läser väl för öfrigt ty värr draga försorg om, att *hela* förslaget faller.

*Lag
ang. ocker.
(Forts.)*

Herr Lindhagen: Af de skäl, jag nyss framhållit, tror jag icke, att detta nu anmärkta har så stor betydelse som den siste ärade talaren föreställer sig.

I denna punkt kan det för öfrigt vara skäl att särskildt fästa sig vid högsta domstolens granskning, då denna ju afsett att utröna alla formella betänkligheter mot förslaget. I denna punkt hafva nemligen endast 2 ledamöter gjort någon invändning, i det att de för sin del framhållit, att det vore *öolämpligt*, att ifrågavarande bestämmelser stode qvar. Högsta domstolens flesta ledamöter synas deremot icke haft något att invända mot Kongl. Maj:ts förslag.

Jag tror också särskildt, att det är för förslagets antagande äfventyrligt att i frågans nuvarande läge ogilla § 4. Ty Första Kammaren har ännu ej afgjort frågan, och om det skulle inträffa, att Första Kammaren antog förslaget, under det att Andra Kammaren deremot antog det med undantag af ingressen och § 4, så skulle det kunna uppstå svårigheter i fråga om sammanjemkningen, och Andra Kammaren vid dennas afgörande komma i sämre ställning.

Herr Staaff: Jag skall för min del blott i största korthet be att få yrka bifall till den kongl. propositionen. Jag har nemligen under min verksamhet i Stockholm fått åtskilliga erfarenheter om hvad i detta fall försiggår, och jag kan betyga, att det fordras en lagstiftning i detta ämne. Herr Lindhagen har med rätta påvisat, att man ej bör förkasta det goda för att möjligen vinna det bästa. Han har också erinrat om, att lagstiftningen i detta ämne kan vara mächtig af framtida utveckling. Jag för min del hoppas därför, att Kongl. Maj:ts proposition måtte blifva antagen, men vill på samma gång hafva sagdt, att den framtida utvecklingen icke bör försummas, och vill jag i det afseendet uttala den förhoppningen, att det måtte blifva möjligt att formulera ett sådant lagbud, att icke blott de ockrare, som afsluta sjelfva försträckningsaftalet, utan äfven deras förlagsgifvare, som faktiskt förtjena på ockrandet, kunna träffas af densamma. Jag kan försäkra herrarne, att här i Stockholm går det stundom till på det sättet, att den, som verkställer försträckningen, sjelfva ockerbankiren, om jag så får uttrycka mig, blott är en mellanhand mellan lantagaren och kapitalisten, hvilken senare kan bo både vid Strandvägen och på andra fina ställen, men hvilken dock icke synes, ehuru han tager sina goda räntor, som, om icke förr, komma i dagen i hans bouppteckning och som då möjligen äro anslagna till ett eller annat välsignelsebringande ändamål.

Jag skall för min del be att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

*Lag
ang. ocker.
(Forts.)*

Herr Andersson i Löfhult: Då Riksdagen skref till Kongl. Maj:t i den föreliggande frågan, var det Riksdagens afsigt att få en lag, hvarigenom procentarne skulle kunna hållas efter, så att en gräns skulle kunna sättas för dessa ockrars verksamhet. Detta skäl förefinnes ännu, och jag ber därför att få yrka bifall till den nu föredragna paragrafen i lagförslaget.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr talmannen framställda propositioner godkände kammaren paragrafens lydelse i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag.

§§ 2 och 3.

Godkändes.

Sedan härefter § 4 blifvit uppläst, yttrade

Herr John Olsson i Stockholm: Herr talman! På de grunder, jag nyss anförde, ber jag få yrka afslag på den föreliggande 4 §.

Herr Nilsson i Skärhus: På förut anförda grunder ber jag deremot att få yrka bifall till paragrafen.

Vidare anfördes ej. Kammaren godkände paragrafen i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag.

§ 5.

Godkändes.

Ingressen och rubriken.

Godkändes.

Utskottets hemställen förklarades besvarad genom kammarens här ofvan antecknade beslut.

§ 7.

Härefter föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande n:o 2, i fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående sådan ändring i gällande grunder för valrätt till Andra Kammaren, att flyttning från en kommun till en annan ej må medföra förlust af valrätt till nämnda kammare.

Uti en inom Andra Kammaren afgifven motion, n:o 159, hade herr *David Bergström* hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i gällande bestämmelser rörande grunderna för valrätt till Andra Kammaren, att enbart den omständigheten, att en valberättigad person flyttar från en kommun till en annan, ej må beröfva honom valrätt till Andra Kammaren.

*Ang. ändrade
bestämmelser
rörande
grunderna för
valrätten till
Andra
Kammaren.*

Utskottet hemställde,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, om möjligt för nästkommande Riksdag, framlägga förslag till sådan ändring i gällande bestämmelser rörande grunderna för valrätt till Andra Kammaren, att enbart den omständigheten, att en valberättigad person flyttar från en kommun till en annan, ej må beröfva honom valrätt till Andra Kammaren.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer

af herrar *Rudebeck, Behm, Säve, Blomberg, friherre Wrangel von Brehmer* och friherre *Alströmer*, hvilka ansett, att utskottets hemställan bort, med uteslutande af orden »om möjligt för nästkommande Riksdag», hafva följande lydelse:

»att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i gällande bestämmelser rörande grunderna för valrätt till Andra Kammaren, att enbart den omständigheten, att en valberättigad person flyttar från en kommun till en annan, ej må beröfva honom valrätt till Andra Kammaren»;

samt af herrar *Dahn* och *Johnsson* i fråga om motiveringen.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, yttrade:

Herr David Bergström: Herr talman! Lika litet som kammarerna här om dagen kunde gilla konstitutionsutskottets försök att i fjolårets utredningsbeslut i den politiska rösträttsfrågan lägga in något, om hvilket Andra Kammaren uttryckligen förklarar, att det icke borde och icke finge läggas in i Andra Kammarens uttalande i ämnet och i Riksdagens skrifvelse till regeringen, lika litet synes det mig lämpligt att nu i en skrifvelse om borttagande af flyttningsstrecket söka blanda in något slags ytterligare kommentarier till fjolårets beslut om utredning i rösträttsfrågan. Om och när den utredningen och hvad dermed står i förbindelse skulle finnas påkalla något uttalande vid denna riksdag, så lär det bäst ske i ett annat och klarare sammanhang än det nu förevarande.

Då konstitutionsutskottet i den nu till behandling föreliggande frågan om flyttningsstrecket uttalat sig för en grundlagsändring,

Ang. ändrade bestämmelser rörande grunderna för valrätten till Andra Kammaren.
(Forts.)

har utskottet också dermed förklarar, att det anser en dylik ändring högst nödig och nyttig, och för min del är jag alldeles tillfreds med detta uttalande. Någon ytterligare förstärkning häraf behöfves icke och kan näppeligen komma i fråga, ty om en grundlagsändring befunnits högst nödig, är väl dermed äfven sagdt, att den bör ske så snart som möjligt och om möjligt redan till nästa riksdag.

Jag skall därför tillåta mig att, med anslutning till förstakammare-reservanternas hemställan beträffande klämman, helt enkelt yrka bifall till min motion, genom hvars antagande, sedan Första Kammaren nu fattat sitt beslut, konstitutionsutskottet och kamrarna blifva befriade från alla sammanjemkningssvårigheter i frågan. Jag yrkar sålunda afslag å konstitutionsutskottets betänkande och bifall till min i ämnet väckta motion.

Herr Dahn: Herr talman, mina herrar! Första Kammaren har ju nu fattat sitt beslut i enlighet med förstakammare-reservanternas förslag, och deras kläm är ju densamma som motionärens. Under sådana förhållanden är det ju tydligt, att denna kammare bör taga samma kläm för att, såsom motionären nyss nämnde, undvika sammanjemkning med afseende på beslutet. Och då jag icke kan gå med på motiveringen vare sig i reservanternas eller utskottets förslag, vill jag för min del yrka bifall till motionärens förslag. Hade Första Kammaren antagit utskottets förslag, så skulle jag yrkat bifall till den af herr Johnsson och mig afgifna reservationen med afseende å motiveringen.

På grund af hvad Första Kammaren beslutit ber jag alltså att få yrka bifall till motionärens förslag, då ju detta alldeles sammanfaller med medkammarens beslut, men jag anser emellertid, att i motiveringen icke böra tagas in andra saker än de, som höra till denna fråga.

Herr Boëthius: Herr talman, mina herrar! Då jag af sjukdom varit hindrad att deltaga i detta ärendes behandling med afseende på sjelfva motiveringen, så har jag icke något ansvar för densamma. Emot en föregående talare ber jag emellertid att få säga, att enligt min uppfattning förefinnes verkligen ett sammanhang mellan det nu föreliggande förslaget och den fråga, som för några dagar sedan här behandlades — frågan om det medelbara eller omedelbara valsättet. Då man antagligen står inför en genomgripande förändring af valrätten, syntes det mig onödigt att göra någon förändring med afseende på det medel- eller omedelbara valsättet, såsom föreslagits. Jag var på den grund med om konstitutionsutskottets åtgärd att afstyra det förslaget. Det skulle då kunna tyckas, som om samma skäl föreligga här. I förra fallet var det dock fråga om något, som de missnöjde kunna erhålla rättelse i med hjälp af den nu gällande riksdagsordningen, och någon obotlig orättvisa förelåg icke. Här deremot föreligger en

verklig orättvisa, som med nu gällande grundlagsstiftning icke kan botas. Derfor ansåg jag mig ock kunna vara med om *detta* förslag, ehuru jag icke varit med om det förra, och just för att kunna betona, att i detta fall en förändring borde ske oberoende af den stora rösträttsreformen, var jag med om att i klämman inlägga orden: »om möjligt till nästa riksdag.» Någon större betydelse hafva emellertid ej dessa ord. Och då nu Första Kammaren antagit reservationen, hvars ordalydelse sammanfaller med motionen oförändrad, vill jag icke hålla på utskottets förslag, utan förenar mig med motionären för att underlätta frågans behandling och befrämja saken.

*Ang. ändrade
bestämmelser
rörande
grunderna för
valrätten till
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Hvad åter angår de punkter i motiveringen, som herrar Johnsson och Dahn vilja hafva bort, så har jag icke varit närvarande i utskottet, när beslutet om dem fattades. För min del anser jag oskadligt, om de stå qvar, men håller också före, att de utan skada kunna tagas bort. Fullt lämpligt är det kanske icke att så, som här skett, på förhand binda sig beträffande detaljer, och när den stora reformen skall genomföras, kommer naturligtvis det beslut, som nu fattas, att utan någon särskild påminnelse beaktas äfven i denna.

Herr Ernst Carlson: Herr talman! Det är ganska egendomligt, att i en så pass enkel och, man kan säga, nästan själfklar fråga som den föreliggande kunnat framkomma tre olika förslag, som dock äro hvarandra så närliggande som utskottets hemställan, de båda andrakammare-reservanternas och motionärens förslag. Med afseende på motiveringen skilja sig dessa så föga, att jag icke skall spilla tid med att närmare ingå på olikheterna eller anledningarna dertill, helst som de egentliga sakskaalen i alla fall innehållas i den utredning, motionären lemnat.

Nej, det enda anmärkningsvärda i hela denna sak är det tillägg, som förekommer i klämman till utskottets och reservanternas från denna kammare förslag, nemligen de inskjutna orden: »*om möjligt för nästkommande Riksdag.*» En sådan form är väl i grundlagsfrågor temligen ovanlig, och tillägget är för visso alldeles öfverflödigt, då utskottet ett par rader ofvanför säger, att åtgärder för undanrödjande af de påvisade olägenheterna »så snart som möjligt» böra vidtagas. Ja, man skulle till och med kunna påstå, att det är en smula elakt att förutsätta »*möjligheten*» af att Kongl. Maj:t icke till nästa riksdag skulle kunna eller vilja åstadkomma en så enkel utredning som den här ifrågasatta, hvilken af utskottet påvisats vara af brådskande art. Det är emellertid tydligt, att man med nämnda tillägg velat säga, att man är särdeles angelägen om reformens snara genomförande, vare sig det kan komma att ske i samband med den begärda utredningen i rösträtsfrågan eller, kanske än hellre, utan sammanhang med denna.

Härmed må emellertid vara huru som helst, så håller jag för min del före, att ett lappande på riksdagsordningen, det må nu

Ang. ändrade bestämmelser rörande grunderna för valrätten till Andra Kammaren.
(Forts.)

hafva afseende på frågan om omedelbart valsätt, hvilken vi för några dagar sedan hade före, eller på det s. k. flyttningsstrecket, som här föreligger, icke är till någon särdeles bättnad, för så vidt ej förändringarna ske i sammanhang med en reform af valrätten till Andra Kammaren, som redan är af Riksdagen begärd. Jag hastar dock att tillägga, att jag icke anser något hinder för Kongl. Maj:t böra förefinnas att för nästa Riksdag framlägga den begärda utredningen i rösträttsfrågan. Ty denna utredning må blifva hur »allsidig och fullständig» som helst, så bör den dock med en smula god vilja hos regeringen och med anlitande af tillräckliga arbetskrafter utan svårighet kunna åstadkommas på två år. Och jag tror, att man, med hänsyn till omständigheter, som vi alla väl känna till, med skäl kan påstå, att krafvet på en lösning af rösträttsfrågan nu mer än någonsin blifvit aktuellt, hvadan nämnda utredning och förslag till nästa riksdag bestämdt bör kunna förväntas.

Under uttalande af en sådan förväntan och då jag gerna vill bidraga till en opinionsyttring i den här åsyftade rigtningen, skulle jag kunnat vara med om utskottets skrivelseförslag. Men då det ifrågavarande tillägget synes mig vara alldeles öfverflödigt; då Första Kammaren redan beslutit dess strykande; och då slutligen de hufvudsakliga skälen för grundlagsändringen, såsom jag nyss påpekat, innehållas i motionen, vill jag, herr talman, för min del förena mig med dem, som yrkat afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Genom bifall till detta yrkande skulle Andra Kammaren i år komma att fatta ordrätt samma beslut som det, hvilket i fjol utan debatt af kammaren i samma fråga fattades.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen i ämnet framställt propositioner, biföll kammaren den i ämnet väckta motionen.

§ 8.

Föredrogos hvart för sig bevillningsutskottets nedannämnda memorial och betänkande:

n:o 16, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 11 i fråga om upptagande af guldchlorid m. fl. kemiskt-tekniska preparater under särskilda rubriker i tulltaxan samt om nedsättning af tullen för desamma.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes;

n:o 17, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 14 om förändrad lydelse af § 4 bränvinsförsäljningsförordningen.

Lades till handlingarna; och

n:o 18, i anledning af väckt motion om tullfrihet för vissa slag af tall- och granfrö.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 9.

Å föredragningslistan fans vidare upptaget bevillningsutskottets betänkande n:o 19, i anledning af väckt motion angående ändring af tullen å broderade arbeten.

Ang. tullen å broderade arbeten.

Inom Andra Kammaren hade herrar *J. A. Sandwall, Hj. Hallin* och *S. O. Nylander* väckt en motion, n:o 76, afseende ändring i tulltaxans bestämmelser rörande broderade arbeten, samt i sådant hänseende föreslagit, att ifrågavarande tulltaxerubrik måtte erhålla följande förändrade lydelse:

»Broderade arbeten, ej specificerade, färdiga eller påbörjade:

broderade remsor af linne- eller bomullsväfnad, äfven om de äro försedda med annat sömnadsarbete, samt broderade linne- och bomullsväfnader, synbarligen afsedda att sönderklippas till remsor ..... 1 kg. 5: 50;

broderade remsor af bomullstyll, äfven om de äro försedda med annat sömnadsarbete, samt broderade väfnader af sådan tyll, synbarligen afsedda att sönderklippas till remsor 1 kg. 6: 50; andra slag: draga lika tull med det tyg eller annat ämne, hvarå broderiet är anbragt, med tillägg af 100 procent.

Anm. Afdrag i vigten eger ej rum för askar, pappersomslag, kartor och inlägg.»

Utskottet hemstälde,

att Riksdagen måtte besluta, att tulltaxerubriken Broderade arbeten skall erhålla följande förändrade lydelse:

Broderade arbeten, ej specificerade, färdiga eller påbörjade:

broderade remsor af bomullstyll, äfven om de äro försedda med annat sömnadsarbete, samt broderad sådan väfnad, synbarligen afsedd att sönderklippas till remsor 1 kg. 6: 50;

broderade remsor af annan bomullsväfnad eller af linneväfnad, äfven om de äro försedda med annat sömnadsarbete, samt broderade sådana väfnader, synbarligen afsedda att sönderklippas till remsor ..... 1 kg. 5: 50;

andra slag: draga lika tull med det tyg eller annat ämne, hvarå broderiet är anbragt, med tillägg af 100 procent.

Anm. Afdrag i vigten eger ej rum för askar, pappersomslag, kartor och inlägg.

*Ang. tullen
å broderade
arbeten.
(Forts.)*

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet på begäran lemnades till

Herr Fredholm, som yttrade: Jag har låtit anteckna, att jag icke deltagit i utskottets behandling af denna fråga, och med anledning deraf hade jag icke heller här tänkt yttra mig i frågan, allra helst som jag ansåg mig böra kunna hysa förhoppning om att den reservant, som inom utskottet yrkat afslag å den väckta motionen, här skulle redogöra för sin ståndpunkt i frågan. Då han emellertid icke gjort detta eller här i kammaren vidhållit sitt yrkande, skall jag be att få yttra några ord i ämnet.

Den motion, som nu föreligger, skiljer sig från den, som i samma ämne väcktes vid fjolårets riksdag, så till vida, att nu finnes åtminstone någon utredning om dessa varors vigt, pris m. m. och om tillverkningens storlek här i landet i förhållande till importen o. s. v. Mot denna utredning är icke annat att anmärka, än att det förefaller, som om prisberäkningen skett efter här i landet gällande pris, d. v. s. varans pris i utlandet plus tullen. Då man med denna utgångspunkt uträknat det procenttal, som den nu utgående tullen utgör af varans värde, har man naturligtvis derigenom kommit till ett vida lägre procenttal, än om man, såsom ske bort, utgått från varans värde, tullen oberäknad. Det nu befintliga tullskyddet har genom detta tillvägagående stälts i en ofördelaktigare dager, än hvad det förtjenar.

Vidare vill jag anmärka, att man, genom att fatta ett beslut sådant som det, utskottet nu föreslagit, kommer att rubba det nu rådande förhållandet mellan tullsatserna å broderade arbeten, å ena sidan, och färdiggjorda, med broderier försedda kläder, å den andra. För närvarande utgår tullen på broderade arbeten och färdiggjorda, med broderier försedda kläder med samma tullsats, nemligen dubbla tullen på det tyg, hvaraf de äro förfärdigade. Om man nu vidtager den föreslagna förändringen och rubbar förhållandet mellan förenämnda tullsats, skulle det kunna hända, att den skilnad i tullen, som deraf uppkommer, i vissa fall kan hafva den påföljden, att man finner fördel i att, i stället för att importera broderade arbeten, införa färdiggjorda kläder, försedda med broderier. Det är ju endast en enkel räknefråga, hvilketdera i hvarje särskildt fall skulle löna sig bäst. Men om så skulle ske, har man ju, på samma gång man velat hjälpa en industri, skadat en annan, i mina ögon viktigare, nemligen den, som sysselsätter sig med att förfärdiga med broderier försedda kläder.

Jag har velat för kammaren framhålla denna brist i det föreliggande förslaget, på det att man, om icke nu, så åtminstone en annan gång, icke bör förbise, att, när man förändrar en tullsats, man också bör låta sig angeläget vara att tillse, att icke rubbnin-gar åstadkommas i förhållande till andra tullsats, hvarigenom kan

hända att, när man vill gynna en industri, man i stället sätter andra industrier i ogynnsammare läge än förut.

Jag har icke något yrkande att framställa.

*Ang. tullen
å broderade
arbeten.
(Forts.)*

Herr Jansson i Krakerud: Såsom af detta betänkande synes, har angående ändring af tullen å broderade arbeten varit i år rådande en rörande enighet inom bevillningsutskottet. För min del har jag icke varit der närvarande vid ärendets behandling och jag anhåller för den skull att nu få yttra några ord.

Till en början ber jag att ur bevillningsutskottets i fjor uti samma ämne afgifna betänkande, som jag här håller i min hand, få uppläsa den kläm, hvartill utskottet då kommit. Utskottet hemställer der,

att Riksdagen måtte besluta, att broderade arbeten skola i tulltaxan upptagas på följande sätt:

Broderade arbeten, ej specificerade, färdiga eller påbörjade:

broderade remsor af linne- eller bomullsväfnad, äfven om de äro försedda med annat sömnadsarbete, samt broderade linne- och bomullsväfnader, synbarligen afsedda att sönderklippas till remsor —»—» 1 kilogram 5: 50.

andra slag; draga lika tull med det tyg eller annat ämne, hvarå broderiet är anbragt, med tillägg af 100 procent.

Betänkandet gifver vidare vid handen, att emot denna bevillningsutskottets hemställan då hade anmält sig icke mindre än 9 reservanter.

Nu har utskottet icke nöjt sig med dessa tullsatsar, utan, såsom herrarne finna, i betänkandet insatt ett nytt moment af följande lydelse:

»broderade remsor af bomullstyll, äfven om de äro försedda med annat sömnadsarbete, samt broderad sådan väfnad, synbarligen afsedd att sönderklippas till remsor».

Tullen för denna sort utgör 6 kronor 50 öre per kilogram.

Utskottet tillägger vidare äfven i år:

»andra slag; draga lika tull med det tyg eller annat ämne, hvarå broderiet är anbragt, med tillägg af 100 procent».

De »andra slag», som fjolårets bevillningsutskott afsåg, det var just sådana remsor, hvilka i det nu föreliggande förslaget äro åsatta en tull af 6 kronor 50 öre per kilogram. Hvad det är för »andra slag», som utskottet i år åsyftar, kan jag för min del icke förstå. Det är möjligt, att det förekommer sådana »andra slag» äfven nu, och då låter uttrycket försvara sig. Men jag har ansett mig böra påpeka detta.

Ang. tullen
å broderade
arbeten.
(Forts.)

Förlidet år ansåg sig Andra Kammaren icke kunna tillstyrka utskottets då föreliggande förslag. Nu deremot, då utskottet tagit ett steg ännu längre, finnes endast en reservant antecknad vid dess betänkande. Men då jag icke kan finna, att någon särskild omständighet tillkommit sedan förra året, som kunde föranleda en ändrad uppfattning i frågan, har jag icke något annat att göra än att yrka afslag å så väl motionen som utskottets hemställan.

Herr Sandwall: Herr talman, mina herrar! Då mina medmotionärer och jag tagit oss friheten att i år förnya vår motion om ökad tull å broderade arbeten, har det skett därför, att samma missförhållanden, som voro gällande förlidet år, äfven nu kvarstå. Ett större tullskydd är i förevarande fall af behofvet påkalladt, derest icke den inhemska broderiindustrien skall gå helt och hållet under.

Det gjordes i fjol anmärkning derpå, att den utredning, vi lemnat i vår motion, vore otillräcklig — anmärkningen framställdes af bevillningsutskottets vice ordförande, herr Fredholm. Vi ha nu i den motion, vi i år framlagt, sökt aflägsna detta hinder genom att vidfoga tabeller, som närmare belysa förhållandet mellan det nuvarande effektiva tullskyddet och det nu begärda effektiva tullskyddet. Och jag tror, att bevillningsutskottets ärade vice ordförande i hufvudsak ej haft något att anmärka mot det föreliggande förslaget. Han anmärkte endast, att vi icke i vår motion äfven upptagit frågan om förhöjd tull på färdigsydda kläder, försedda med broderier, hvilket han förmenade, att konsekvensen fordrat. Ja, det kan väl knappast läggas oss till last, att vi underlåtit detta. Är det någon, som framdeles önskar få tullen å dylika färdigsydda kläder ändrad, tager jag för gifvet, att motion derom nog i sinom tid kommer fram. Då emellertid bevillningsutskottet i år nästan enhälligt tillstyrkt vår motion, och då Första Kammaren i dag utan diskussion antagit densamma, anhåller jag, herr talman, vördsamt om bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Herr Brodin: Då jag inom utskottet deltagit i denna frågas behandling, skall jag be att få yttra några ord.

Enligt nu gällande tulltaxa skola broderade arbeten draga en tull lika med det tyg eller annat ämne, hvarå broderiet är anbragt, med tillägg af 100 procent.

Det har i motionen påpekats, att ifrågavarande bestämmelse, som varit svår att i många fall tillämpa, kringgåts vid införande så väl af broderade remsor som ock hela broderade väfnader, afsedda att sönderklippas till remsor.

Utskottet, som ju ej kunde ega den för ändamålet erforderliga sakkunskap, vände sig till generaltullstyrelsen med begäran om upplysning, huru ifrågavarande rubrik i tulltaxan lämpligen borde ur teknisk synpunkt uppställas. Och på förslag af styrelsen fick rubriken sin nu ifrågasatta lydelse.

Då de föreslagna tullsatserna, att döma efter den utredning, som förebragts, ej syntes vara oskäligen; då det här gälde att stäffa kringgående af en tullbestämmelse; samt då de broderade arbeten, hvarom här var fråga, kunde betraktas såsom varande mer eller mindre lyxartiklar, enade sig utskottet med undantag af en ledamot om att tillstyrka den föreslagna tullförhöjningen, hvartill äfven jag för min del ber att nu få yrka bifall.

*Ang. tullen
å broderade
arbeten.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, gaf herr talmannen proposition å de derunder framställda yrkandena; och biföll kammaren dervid utskottets hemställan.

§ 10.

Till afgörande förelåg slutligen Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 8, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående utredning, huruvida och i hvad mån staten bör befordra inrättandet af offentliga arbetsförmedlingsanstalter m. m.

Uti motionen n:o 1 i Andra Kammaren hade herr *E. Wavrinsky* hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa och till Riksdagen inkomma med utredning, huruvida och i hvad mån staten må anses böra befordra inrättandet af opartiska offentliga arbetsförmedlingsanstalter och deras centralisering, och att statsutskottet, till bestridande af kostnaderna för ändamålet, behagade föreslå nödigt belopp.

*Ang.
inrättande af
offentliga
arbetsförmed-
lingsanstalter.*

Utskottet hemställde,

att herr Wavrinskys ifrågavarande motion icke må till någon kammarens åtgärd föranleda.

I afgifven reservation hade herrar *Kronlund*, *Emthén* och *Persson* i Borrby hemställt

att Andra Kammaren ville för sin del besluta, det Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och i hvad mån staten må anses böra befordra inrättandet af kommunala eller under kommunens kontroll och ledning stående opartiska arbetsförmedlingsanstalter samt främja deras verksamhet, samt derefter för Riksdagen framlägga det förslag, som af utredningen kan föranledas.

I fråga härom anförde herr Wavrinsky: Herr talman, mina herrar! Då detta ärende i fjol förevar, hade utskottet i allt väsentligt tillstyrkt min motion. Men kammaren biföll reservanternas afstyrkande hemställan. I år har utskottet afstyrkt min motion, men jag har i stället tre reservanter på min sida, hvilka instämt med mig. På grund häraf ber jag att få yttra några ord till försvaret för min motion.

Ang.
 inrättande af
 offentliga
 arbetsförmed-
 lingsanstalter.
 (Forts.)

Vid genomläsande af utskottets utlåtande har jag icke kunnat undgå att lägga märke till den opartiskhet, hvarmed det affattats. Så har intet väsentligt af hvad jag anfört till stöd för min motion uteslutits, till och med sådant, som varit egnadt att stödja motionen och undanröjda missuppfattningar i fråga om densamma, har blifvit samvetsgrant anfördt. För denna redbarhet gör jag utskottet honnör.

Detta förhållande förenklar betydligt försvaret för mig denna gång. Sålunda hafva derigenom två stötestenar för min motion blifvit undanröjda. För det första den missuppfattning, att det här vore fråga om en statsanstalt, ett embetsverk med alla dess attributer, och för det andra den origtiga uppfattningen, att de privata arbetsförmedlingsanstalterna, kommissionskontoren med flere vore tillräckliga och tillfredsställande. I det förra fallet säger utskottet: »Genom motiveringen framgår, att motionären härvid ej har i sigte statsanstalter, utan fast mer kommunala eller kommunalt understödda arbetsförmedlingsanstalter, hvilka borde vara så ordnade, att dessa gent emot så väl arbetsgifvare som arbetare må innehafva en fullt opartisk ställning.»

I det senare hänseendet erkänner utskottet, att »i flere hänseenden torde förefinnas behof af förbättrade arbetsförmedlingsanstalter; men utskottet håller dock före, att i den mån bristen ej kan afhjelpas genom reformerad lagstiftning för de privata arbetsförmedlingsanstalterna, skall *lokalintresset* äfven hos oss visa sig mäktigt att på den kommunala vägen upptaga och tillmöteskomma det verkliga behofvet.»

Att staten på något sätt skulle upptaga ifrågavarande tanke såsom sin och alltså räkna initiativ i ärendet såsom ett statsintresse, ville emellertid utskottet icke vara med om.

Men här har utskottet icke kunnat besegra frestelsen att frammana ett spöke. Utskottet har nemligen förklaradt, att för ändamålet skulle behöfvas rätt betydliga anslag. Hvad utskottet dermed menar, framgår af jmförelsen med hvad staten lemnar till undervisningsväsendets utveckling i skilda rigtningar.

Men, mina herrar, det torde väl befinnas, att detta påstående är orimligt. En granskning af min motion och den utredning, jag der lemnat, visar, att åtminstone intet stöd för en sådan uppfattning kan hemtas från erfarenheten i andra länder, från hvilka exempel hafva af mig anförts. Tvärtom äro kostnaderna i detta afseende för staterna så minimala, att man knappast torde behöfva fästa sig dervid. Det är sant, att de i ett eller annat land gått upp till bortåt 6 å 7 tusen kronor, men i vissa fall har den icke varit högre än 2 å 3 tusen kronor. Och då det gäller en vigtig angelägenhet af nationalekonomisk och moralisk betydelse för vårt land, kan jag icke tro, att på denna omständighet min motion skulle falla. Jag hyser åtminstone stor tilltro till det sunda ömdömet hos Andra Kammaren i detta hänseende.

Staten har för resten redan beträdd den af mig anvisade vä-

gen. Förutom hvad utskottet i fjor och reservanternas i år påpeka, huruledes staten genom sjömanshusen lemnar bidrag uti ifrågasvarande afseende, ber jag blott att få erinra om, att staten i två andra fall lemnar bidrag för samma ändamål. Så har styrelsen för Svenska Läraresällskapet till sin byrå för förmedling af extra lärares anställning fått åtnjuta ett statsbidrag af 250 kronor om året. Och en kommission för beredande af anställning i civil tjänst åt afskedadt, värfvadt manskap har fått för åren 1900 och 1901 af staten åtnjuta ett anslag af dels 1,000 kronor såsom arfvode åt dess sekreterare och dels 600 kronor till skrifmaterialier och öfriga expeditionskostnader samt eldning, städning, lyse och andra utgifter för den till kommissionen upplåtta lokalen.

Männe icke genom dylika bidrag och anslag kostnaden för staten kommer att uppdrivas betydligt högre än om denna fråga ordnades planmessigt och systematiskt genom utredning af Kongl. Maj:t, såsom jag föreslagit? Jag tror, att svaret derpå icke kan blifva något annat än ja.

Hvad jag här åsyftar, det är initiativ från statens sida, dock icke af den art, som utskottet må hända föreställt sig, att Kongl. Maj:t skulle genom lag påbjuda inrättandet af arbetsförmedlingsanstalter eller i öfrigt genom tryckande bestämmelser binda kommunerna. Något sådant har jag aldrig yrkat på. Och jag finner ej anledning för utskottet att tänka sig, att det skulle blifva följderna, om man hos Kongl. Maj:t begärde, såsom reservanternas i år och utskottet i fjor föreslagit, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och i hvad mån staten må anses böra befordra inrättandet af kommunala eller under kommunens kontroll och ledning stående opartiska arbetsförmedlingsanstalter samt främja deras verksamhet samt derefter för Riksdagen framlägga det förslag, som af utredningen kan föranledas. Det är mera en moralisk uppmaning, som åsyftas, en utredning, som skulle komma kommunerna att gifva akt på denna viktiga fråga, som härmed afses. Och de små pekuniära uppoffringar, som sammanhänga dermed, äro af den mest minimala beskaffenhet.

Om Andra Kammaren skulle tillbakavisa motionen, hvilket vore att beklaga, skulle jag icke få tillfälle att få detta ärende behandladt i Första Kammaren. Jag har icke den ringaste förhoppning, att det der kommer att mötas af bifall, men jag tror, att saken är så viktig, att det vore angeläget, att den i alla fall der komme under pröfning.

Jag trodde, att frågan var så pass avancerad, att jag kunde våga mig på att vid min motion fästa en begäran om anslag, hvarigenom den komme att remitteras till statsutskottet, hvilket ock först skedde, men statsutskottet afvisade motionen, hvadan den sålunda icke har någon möjlighet att framkomma till Första Kammaren, derest Andra Kammaren nu icke ger sitt bifall åt densamma.

*Ang.
inrättande af
offentliga
arbetsförmed-
lingsanstalter.
(Forts.)*

Ang.
inrättande af
offentliga
arbetsförmed-
lingsanstalter.
(Forts.)

Om motionen nu afslås, ber jag få rigta herrarnes uppmärksamhet på, att då är fältet öppet för en ensidig utveckling af denna angelägenhet. I de yrken, der arbetsgifvarne äro de starkaste, komma de att ordna frågan på ett sätt, som öfverensstämmer med deras intressen, och i de yrken, der arbetarne äro de starkaste, komma de att göra likaledes. Ett bifall till motionen skulle deremot bidra till att utfylla klyftan mellan arbetsgifvare och arbetare och till att väcka förtroende dem emellan, därför att genom den i motionen föreslagna anordningen skulle tillfälle beredas till samarbete dem emellan och till en ömsesidig förståelse af hvarandras intressen och önskemål.

Det är icke någon ringa angelägenhet för landsbygden att få denna sak ordnad, det visa förhållandena i utlandet, och jag erinrar i detta sammanhang om, att det icke behöfver vara förenadt med någon nämnvärd ekonomisk uppoffring att åstadkomma en sådan anordning. I Tyskland har man i de folkrikaste trakterna å landsbygden — om jag undantar de stora arbetarecentra, der anordningarna i detta afseende äro vidlyftigare — ordnat saken så, att man lemnar pastorsexpeditionerna och länsmanskontoren, som vi skulle kunna säga, en liten ersättning för att de upptaga förfrågningar och per telefon eller annorledes sedermera expediera dem till anvisningsbyråerna. Det är således den enklaste anordning, man kan tänka sig. Det är för öfrigt en naturlig utveckling af det ekonomiska intresset, till förmedlande af anbud och efterfrågan, och i afseende på obligationer, aktier och äfven varor såsom säd, socker, kaffe, ja, till och med spritdrycker, hafva också vi tillämpat denna princip. Men åt den mest förädlade af alla varor, arbetskraften, den menskliga arbetskraften, hafva vi icke lemnat en sådan väg öppen som för de öfriga. Der skall man gå från hus och till hus och söka afnämare, och på samma sätt få ock arbetsgifvarne gå till väga för att söka arbetskrafter. Då man helt visst icke rätt kan uppfatta denna fråga, med mindre man har något sinne, någon sympati för densamma, skall jag icke trötta kamraren med någon vidare utredning, så mycket mindre som jag är lycklig nog att på min sida finna utskottets ordförande och två reservanter, och jag inskränker mig till att instämma i deras motivering och yrkanden. Blott med afseende på ett uttalande af reservanterna vill jag göra en invändning, som i alla fall icke träffar sjelfva saken — det uttalande nemligen, som afser arbetsanskaffning åt frigifna fångar. Det står på sid. 10 nederst: »Omsorgen härom torde böra såsom hittills öfverlätas åt dessa föreningar, grundade i välgörenhetens syfte, och alldeles icke förläggas till ifrågasvarande arbetsförmedlingsanstalter». Ja, derom är jag alldeles ense med reservanterna. Jag har i min motion särskildt visat, att jag önskat, att arbetsförmedlingen beträffande dessa skulle skiljas från den andra. Men ett missförstånd har uppstått derigenom att jag talat om en arbetsanvisningsbyrå. Men dermed har jag endast

tänkt mig, att arbetsanvisningen skulle centraliseras genom att de nu befintliga föreningarna i detta syfte samarbeta, hvarigenom man ock skulle vinna det målet att få en så vidt möjligt fullständig och tillförlitlig statistik öfver arbetsmarknaden.

På grund af hvad jag nu anfört, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

*Ang.
inrättande af
offentliga
arbetsförmed-
lingsanstalter.
(Forts.)*

Herr Hazén: Herr talman, mina herrar! Gent emot den föregående ärade talaren ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Den tanke, som motionären nu framburit och tolkat, den är för kammaren icke ny. Ty samma tanke återfinnes uti den mycket stora och sakrika motion, som var före vid sistlidne riksdag. Den motionen vann understöd inom vederbörande utskott och blef också föremål för debatt här i kammaren, hvarunder den understöddes först och främst af motionären, men äfven af andra; men detta oaktadt föll frågan med 66 röster mot 63. Så vidt jag kan finna, har något väsentligt nytt i ärendet icke tillkommit af den art, att det skulle kunna föranleda kammaren att frångå det beslut, som den då fattade i frågan.

Frågan gäller, så vidt jag fattat den, innerst initiativet till uppkomsten af kommunala eller kommunalt understödda arbetsförmedlingsanstalter. Motionären har låtit oss förstå, att på flera orter i utlandet, der sådana anstalter uppkommit, har detta vanligtvis skett på den vägen, att till exempel föreningar af arbetsgifvare och arbetare för ändamålet bildats, hvilka begärt kommunalunderstöd, och, om sådant erhållits, hafva kommunalunderstödda arbetsförmedlingsanstalter uppkommit. Eller också hafva kommunerna sjelfva upptagit frågan, och då hafva kommunala anstalter uppkommit. Sedan dylika anstalter här och hvar uppkommit, har staten derefter trädt emellan för att sammanbinda och centralisera det hela.

Hvad som sålunda skett i utlandet har utskottet trott kunna ske äfven hos oss med samma utvecklingsgång, eller att denna fråga, som innerst dock är en kommunalfråga, måtte kunna lösas på kommunal väg. Om nu till exempel Stockholm eller en annan stad eller ett industricentrum i allmänhet, som ligger arbetare-rörelsen och arbetarefrågorna synnerligen nära, skulle finna inom respektive kommuner befintliga, privata arbetsanvisningsanstalter otillfredsställande eller att de icke kunna reformeras genom en förbättrad lagstiftning, så är det ingenting, som hindrar dessa kommuner att på den kommunala vägen upptaga och lösa frågan. Jag är ock af den mening, att på sådana platser finnes en motsvarande social insigt, hvadan de icke behöfva ställas direkt under statens målsmanskap för ändamålets vinnande. Är det deremot så, att kommunerna icke vilja vara med om att åvägbringa sådana an-

Ang.
inrättande af
offentliga
arbetsförmed-
lingsanstalter.
(Forts.)

ordningar, tror jag för min del icke, att de låta inverka på sig af staten genom några mycket ringa och knapphändiga bestämmelser, som dessutom blott utlofva små ekonomiska fördelar. Ty det är gifvet, att de ekonomiska fördelar, som staten utlofvar, måste vara så pass stora, att de verkligen kännas såsom förmåner, för att kommunerna skola låta sig påverkas deraf. För öfrigt torde det icke tillkomma staten att taga initiativet, när det gäller att föreskrifva dessa reglementerade bestämmelser, hvilka för kommunerna måhända komme att kännas besvärliga.

Man ställer visserligen i utsigt, att det bidrag, staten skulle lemna, skulle vara mycket ringa. Ja, må så vara, att man affattar sådana bestämmelser på papperet. Men hvad blir följden? Jo, följden blir, att dessa bestämmelser i många fall icke bli effektiva. Men om vi väl fått en lagstiftning, som icke visar sig effektiv, kommer nästa steg af sakens utveckling att bli, att man säger: »Vi hafva visserligen fått bestämmelser om, att staten skall göra så och så, att den skall lemna bidrag, men de bidrag, som lemnats, hafva icke varit tillräckliga för att få till stånd några arbetsförmedlingsanstalter, därför måste vi begära förhöjdt anslag.» Det är med afseende fäst härå, som man sagt, att dessa anstalter lätt komma att öfvergå till statsanstalter, och att staten sålunda får träda emellan för frågans lösning.

Det var en missuppfattning af den ärade motionären, då han sade, att utskottet menat, det kostnaderna för dessa anstalter skulle bli lika dryga som för skolväsendet. Utskottet har endast hänvisat till det förhållandet, att just med afseende på skolväsendet har staten beträdat uppmuntrans väg. Men man har sett, att hvar gång staten på uppmuntrans väg drifvit fram en viss fråga — till exempel frågan om slöjd och annat i undervisningen —, så har staten fått träda emellan högst betydligt; och jag förmodar, att något likartadt skulle komma att ske äfven i detta fall.

Jag vet, att motionären och de, som stält sig på hans sida under diskussionen, icke uppfatta frågan såsom en lokal fråga, utan snarare såsom en nationel fråga: de se den såsom ett moment af den stora sociala frågan och tänka sig, att staten skulle medverka till att centralisera alla dessa kommunala eller kommunalt understödda arbetsansvinningsanstalter, som komme att finnas utbredda öfver hela landet, och på så sätt förmedla tillgång och efterfrågan på arbete och arbetare. Den tanken är ju vacker och kommer måhända att en gång realiseras i vårt land, när den redan realiserats på flere orter i utlandet. Men jag tror för min del, att skall detta ske, bör denna anordning organiskt växa fram ur för handen varande behof, der behofvet käns som mest tryckande, och icke så att säga från statens sida forceras fram, hvarigenom den blir onaturlig och icke kommer att riktigt lämpa sig efter de särskilda orternas förhållanden, hvarjemte den också blir ganska dyr.

Jag vill skänka motionären mitt erkännande åtminstone för

det stora arbete, han helt visst nedlagt på sin motion, hvilken jag tror icke varit utan nytta, ty han har fört den tanken närmare flere af oss, hvilka förut stodo den ganska fjerran, att frågan om arbetsansvinningsanstalter är något, som man under en eller annan form bör taga i öfvervägande. Men oaktadt allt detta måste jag, på den punkt, frågan nu står, yrka afslag å reservationen och bifall till utskottets utlåtande.

*Ang.
inrättande af
offentliga
arbetsförmed-
lingsanstalter.
(Forts.)*

Herr Kronlund: Herr talman, mina herrar! Den föregående talaren har liksom utskottet velat göra gällande, att denna fråga skulle utgå från enskildt håll eller blifva en kommunal angelägenhet. Arbetsförmedlingen har emellertid i våra dagar ett ganska stort allmänt intresse. Ju mera vårt land tenderar att jemte jordbruket såsom hufvudnäring drifva en storartad industriell verksamhet, ju rörligare blir den kroppsarbetande befolkningen och ju mera beroende blir den af konjunkturernas vexlingar. En industriell utveckling på en ort medför behof af ökade arbetskrafter och en förflyttning af sådana från annan ort, och en industriell tillbakagång på en ort medför öfverflöd af arbetskrafter och behof af dess förflyttning till annan ort. Städerna, i synnerhet de större städerna, med sina rika arbetstillfällen och sina stora lockelser för landsbygdens kroppsarbetare, åstadkomma en invandring, ofta på måfå, af arbetskrafter, som icke alltid erhålla sysselsättning och ofta öka antalet af städernas proletärer. Just att placera de lediga arbetskrafterna på lämpligt sätt, att söka hindra och motverka tillströmningen af arbetskrafter från landsbygden till städerna och att såmedelst förekomma hopandet af arbetare i städerna, det synes mig särskildt vara ett stort mål för denna arbetsförmedling.

Nu har af herr Hazén här framhållits, att man bör låta denna fråga vara en kommunernas angelägenhet. Men, mina herrar, den är mera än ett kommunernas intresse. Arbetsförmedlingen har i andra länder begagnats som ett kampmedel, ett magtmedel i de oafslåtliga striderna mellan arbetare och arbetsgifvare, och en långvarig kamp, som kostat mycket penningar och efterlemnats många och djupa ärr samt bitterhet och misstämning hos båda parterna, har i utlandet försiggått, innan man kommit till insigt om, att man måste förlägga dessa arbetsförmedlingsanstalter i neutrala händer och att båda parterna, arbetare och arbetsgifvare, borde träffas på neutral mark för att samarbeta och samverka för allt, som kan göras för att åstadkomma samförstånd mellan arbetare och arbetsgifvare, och för allt, som kan göras för att utjemna striderna dem emellan och aflägsna bitterheten och misstämningen. Det synes mig vara en statsangelägenhet af stor vikt att anvisa arbetsförmedling åt dem, som vilja hafva sådan, att anvisa en väg till samförstånd mellan arbetare och arbetsgifvare. Det synes mig, som om det borde ligga i statens intresse att införa denna verksamhet.

Ang.
inrättande af
offentliga
arbetsförmed-
lingsanstalter.
(Forts.)

Det är dock just i fråga om denna punkt, som de största betänkligheterna yppats inom utskottet. Man har nemligen fruktat stora, dyrbara statsanstalter eller i alla händelser stora statsutgifter för detta ändamål. Men, mina herrar, det är icke statens ekonomiska ingripande, som är af väsentlig betydelse — lika litet i denna fråga som i frågan om skiljenämnder mellan arbetare och arbetsgifvare, som behandlades här något föregående år — utan det är det moraliska ingripandet, som är af betydelse.

Statens åtgärder för att befrämja denna fråga och för att befordra arbetsförmedlingens uppkomst skulle, enligt min åsigt, inskränka sig till, att staten sökte att utfinna de bästa normerna för denna verksamhet, så att den blefve så fruktbringande och så ändamålsenlig som möjligt. Statens uppgifter skulle gå ut på att befrämja samverkan mellan de olika anstalterna genom att gifva dem biträde af sina tjänstemän, genom att underlätta skriftväxlingen och genom andra dylika åtgärder af ofta obetydlig art. På detta sätt skulle genom enhetligheten och tillfället till lättare samarbete och samverkan mellan dessa anstalter kommunerna, enligt mitt förmenande, uppmuntras till att inrätta sådana anstalter för de större städerna och för industricentra, och det är sådana platser det här särskildt är fråga om. Det är just dit de rörliga arbetskrafterna inströmma, och just på sådana trakter skulle det vara af hufvudsaklig vigt att inrätta dylika arbetsförmedlingsanstalter. Just för de större städerna och för de större industricentra spelar arbetslöshetens bekämpande en betydande roll i närvarande tid, under denna nedgång af industri och affärslif. Och jag är säker på, att om dessa kommuner, dessa samhällen kunde utfinna någon god form, någon god norm för en sådan verksamhet, och om staten kunde åstadkomma den enhetlighet och samverkan mellan arbetsförmedlingsanstalterna, som är alldeles absolut nödvändig för ett godt resultat, skulle de sjelfva under sådana förhållanden taga initiativet.

Det är nu detta och ingenting annat, som reservanterna velat, och jag tycker, att det är ett ändamål, som litet hvar skulle finna sig befogad att söka vinna. Det är ej heller några teoretiska kammarfunderingar, som förmått oss att tillstyrka ett dylikt förslag. Tvärtom, då denna fråga förra året förbereddes inom utskottet, hade jag och den ärade representanten för Helsingborg tillfälle att inhemta så väl skriftliga som muntliga uttalanden från större arbetsgifvare i skilda delar af landet, från arbetare och representanter för dessa, från andra personer, som voro intresserade för saken, och från välgörenhetsföreningar och inrättningar, som sysselsätta sig med denna arbetsförmedlingsfråga, och alla med en mun uttalade sitt varma intresse för sakens ordnande och ordnande just på det opartiska sätt, som utskottet då föreslagit och reservanterna nu föreslå. Det är dessa skäl, som föranledt mig att vidhålla den

ståndpunkt, jag då intog och som jag äfven nu intar. Jag ber derför att få yrka bifall till reservationen.

*Ang.
inrättande af
offentliga
arbetsförmed-
lingsanstalter.
(Forts.)*

Häruti instämde herrar *Höjer, Trapp, Göthberg* och *Kvarnzelius*.

Herr Åkerlind: Herr talman, mina herrar! Jag skulle kunna inskränka mig till att instämma med den föregående talaren, men då jag haft förmånen att vara med i utskottet och der åhört utredningen af denna fråga, skall jag bedja att få yttra några ord.

Det torde, hoppas jag, vara klart för alla, att de nu rådande förhållandena på arbetsmarknaden åstadkommit rätt stora ojemheter, i det att en del platser — icke blott städerna utan, såsom förut nämnts, äfven betydande industricentra på landsbygden — hafva en viss förmåga att draga arbetskrafter till sig och skapa en öfverflödig tillströmning af sådana. Detta verkar i sin tur naturligtvis, att kommunerna på dessa orter ofta blifva betungade med dryg fattigvård och stora utgifter samt olägenheter äfven i andra afseenden. Enligt mitt förmenande har staten, i detta fall som i många andra, en oafvislig pligt att tillgodogöra den lefvande arbetskraften, och jag anser, att det sätt, motionären här har föreslagit, torde vara ett mycket lämpligt sätt för staten att taga initiativet till fyllandet af sina pligter gent emot arbetarne. Att utslutande lägga denna viktiga fråga i kommunernas händer, såsom utskottet förordat, anser jag icke vara tillräckligt för att fylla det behof, som här föreligger. Kommunerna äro naturligtvis icke i tillfälle att kunna utföra en så vidsträckt arbetsförmedling, som behofvet påkallar, och jag förmodar äfven, att en del kommuner icke skulle anse det med sina behof och sina intressen öfverensstämmande att taga initiativet i denna fråga i vidsträcktare mening.

Det allt mera och mera spända förhållandet mellan arbetare och arbetsgifvare har redan af en talare här framhållits och torde vara känt af oss alla. Om magten, den personliga magten eller kapitalmagten, skall få utgöra så att säga det ledande inflytandet för en sådan arbetsförmedling, så tror jag, att missförhållandena fortfarande komma att växa alltmera och mera.

Då motionären och reservanterna icke hafva begärt annat än att Andra Kammaren måtte för sin del besluta, att Riksdagen ville skrifva till Kongl. Maj:t med anhållan om utredning i föreliggande fråga, anser jag det vara en så billig begäran, att Andra Kammaren icke med fog borde motsätta sig densamma. Jag ber derför, herr talman, att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Branting: Herr talman! Det utskottsutlåtande, som här föreligger, gör i flera afseenden ett ganska egendomligt intryck. Äfven formelt sedt har det väckt min förvåning att finna detsamma undertecknad af ett namn, som icke är utskottets ordförandes,

Ang.
inrättande af
offentliga
arbetsförmed-
lingsanstalter.
(Forts.)

oaktadt ju reservationen visar, att utskottets ordförande varit närvarande och anmält sin särskilda mening till protokollet. Det är nog i öfverensstämmelse med den något hastiga framkomsten af utskottsmajoritetens mening, som äfven vissa meningar här stå, t. ex. »Från andra områden, der staten så att säga på uppmuntransvägen mött det kommunala lifvet för att främja mycket närgående intressen, t. ex. undervisningsväsendets utveckling i skilda riktningar, har staten för framgång måst träda emellan med rätt betydliga anslag.» Det har väckt min förvåning, att utskottet icke närmare i formelt afseende sett till, huru dess betänkande har blifvit. Men emellertid är ju det *sakliga* uti denna fråga, huruvida Andra Kammaren skall vilja göra någonting uti den riktning, som motionären åsyftar, eller om kammaren vill helt och hållet slå i hjel hans förslag. Nu må jag för min del upprigtigt bekänna, att så länge vi hafva den kommunala röstskala, som vi hafva, tror jag icke mycket på, att det kommer att blifva så synnerligen stort intresse hos kommunernas ledande män för att få till stånd en verkligt opartisk arbetsanvisningsanstalt. Jag fruktar, att de egna synpunkterna der komma att göra sig gällande, för mycket gällande, och att man därför får afvakta till dess den tid kommer, då de nu tillbakasatta klasserna komma att få mer att säga i kommunen, till dess man får dem riktigt på allvar och på rätt sätt fram i det kommunala lifvet. Men det kan ju hända, att jag ser för pessimistiskt i den saken, och i alla fall är det ju synd att stänga en utväg eller visa likgiltighet mot en utväg, som man kanske kan hafva för att få fram denna arbetslöshetsfråga i de rätta hjulspåren.

Det anmärktes under debatten förra året i den förevarande frågan utaf herr Hedlund, att hvad som här begäres är ingenting annat än att få en *arbetsbörs* lika väl som vi nu hafva en *varubörs*, och att få detta genom de offentliga myndigheternas tillhjälp och under deras kontroll, så att den ordnas så rättvist, förståndigt och ordentligt som möjligt.

Har man nu intresse för denna sak, synes det mig, att man icke bör kallt afvisa motionen, utan komma till den slutsats, som reservanterna gjort, att Andra Kammaren måtte åtminstone kunna besluta en skrifvelse.

De skäl, som herr Hazén anförde mot en dylik ståndpunkt, voro för det första, att ingenting nytt skulle hafva inträffat sedan i fjol, då Andra Kammaren beslöt att afvisa motionen. Ja, men jag hemställer till herrarne, om man verkligen kan säga, att det är ett bestående och fast uttryck för Andra Kammarens mening, att i en sen nattstund en majoritet af 66 röster mot 63 kom att uttala sig mot motionen. Tvärt om har väl motionären alla skäl att spörja efter ett något fylligare och bestämdare uttryck för kammarens mening än detta.

Man har talat om att nya kraf skulle ställas på staten. Detta

har redan af en föregående talare tillbakavisats. Och jag för min del kan icke annat än fasthålla, att när äfven motståndarne till motionen, de som anse, att ingenting bör göras, gifva ett vackert erkännande åt motionärens tankegång och det vackra uppslag, hvarmed han kommit, håller man väl i alla fall denna fråga mer uppe derigenom, att man gifver motionen ett erkännande i form af ett uttalande till dess förmån. Har Andra Kammaren således något intresse af att arbetslöshetsfrågan kommer upp på statsmagternas dagordning, tror jag, att kammaren bör visa detta intresse derigenom, att den nu röstar för reservationen. Och i öfverensstämmelse dermed ber jag nu att hos herr talmannen få göra mitt yrkande.

*Ang.
inrättande af
offentliga
arbetsförmed-
lingsanstalter.
(Forts.)*

Herr K. G. Karlsson i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Då jag är lifligt öfvertygad om nödvändigheten af att man vidtager sådana åtgärder, som äro egnade att — i någon mån åtminstone — minska den rådande striden mellan kapital och arbete, så skall jag för min ringa del bedja att lifligt få förorda den af motionären här föreslagna åtgärden.

Man må ju erkänna, att äfven utskottet stält sig mycket välvilligt mot den tanke, som motionen innehåller, men utskottet har ansett, att den angelägenhet, som här föreligger, är en sådan, hvilken kommunerna uteslutande böra taga under sin omvårdnad och för hvilken man icke bör kunna påkalla någon direkt åtgärd från statens sida. Man kan må hända icke så mycket undra på, att utskottet kommit till detta resultat, då man vid studerandet af frågan kommer under fund med, att det i utlandet i viss mån gått i den riktningen, att kommunerna tagit frågan om hand. Särskildt har detta varit fallet i Tyskland. Man torde dock böra erinra sig, att de stora kommuner och de stora arbetarecentra, som der finnas, göra inrättandet af kommunala arbetsförmedlingsbyråer mera effektivt. Inom vårt land hafva vi ju icke så stora kommuner, att dylika institutioner skulle kunna få någon synnerligen stor betydelse. Jag vill dermed icke hafva sagt, att icke kommunala anstalter af nämnda beskaffenhet skulle kunna få en rätt anseelig betydelse. Men då meningen med de institutioner, som motionären förordar, ju är att förflytta arbetskrafter från en plats, der det förefins öfverflöd af sådana, till en plats, hvarest derpå råder brist, fordras ju icke så synnerligen stor eftertanke för att förstå, att om det finnes dylika anstalter öfver hela landet, för hvilka sedermera finnes en centralstyrelse i någon form, skulle detta verka vida kraftigare, än om det endast finnes enstaka anstalter. Denna sida af saken är så vigtig, att det förefaller mig synnerligen önskvärdt, om Andra Kammaren ville bifalla motionärens förslag eller reservanternas, hvilket ju är ett och detsamma.

Det yttrades af en talare på stockholmsbänken, att så länge den kommunala röstskalan vore sådan den nu vore, kunde man

Ang.
inrättande af
offentliga
arbetsförmed-
lingsanstalter.
(Forts.)

icke hos de kommunala myndigheterna förutsätta synnerligen stort intresse för en fråga af denna art. Ty värr torde han väl i någon mån kunna hafva rätt deri, men jag vågar påstå, att man der vid lag äfven kan öfverdrifva. Jag tror, att om staten toge initiativet, kunde man mycket lätt få kommunerna att följa med, och därför tager jag mig friheten att yrka bifall till motionen.

Herr *Hedlund* instämde häruti.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman, mina herrar! För min ringa del tror jag, att denna motion verkligen är behjertansvärd. Det är väl icke obekant för någon af kammarens ledamöter, att numera, synnerligast på senare tider, från åtskilliga håll klagats öfver att det är svårt att anskaffa tillräckligt antal arbetare och från åtskilliga andra ställen inom landet klagats öfver, att man har allt för stora arbetscentra liggande. Skulle man icke under sådana förhållanden tänka på att företaga någon åtgärd för att reglera detta förhållande, så att en del af arbetspersonalen öfverflyttades till de platser, å hvilka densamma vore nödvändig och af behovet påkallad?

Jag kommer här vid lag ihåg, att det för några år sedan var ett upprop i tidningarna i landsorten, att man skulle skänka medel till ett tjenarinnehem här i Stockholm, i ty att det var tjenarinnor, som reste in hit från landet, men som icke kunde få platser och följaktligen borde blifva intagna på detta tjenarinnehem och underhållna der utaf, så att säga, välgörande människor, hvilka ville arbeta för att de icke skulle nedsjunka på ett eller annat sätt. När jag kom upp hit till Stockholm, gick jag till detta tjenarinnehem för att taga reda på, huru det förhöll sig der. Jag fann då — jag mins ej huru många, men det var ett ganska stort antal — unga flickor, som voro intagna i hemmet, der de fingo mat för en mycket ringa betalning och, om de icke hade något att betala med, för ingenting. Jag sade till föreståndarinnan, att jag tyckte, att stockholmarne ej borde vara så frikostiga, att de underhölle våra tjenarinnor, som kommo från landsbygden hit upp, och att det vore mycket bättre, att de skickade dem tillbaka till sina respektive orter, från hvilka de kommit och der de kunde få både mat och aflöning. Ja, det tyckte föreståndarinnan också. Men huru man skulle förfara med detta och huru man skulle få klart för sig, *hvilka* å landsbygden, som ville hafva dessa tjenarinnor, dertill kunde hon icke få något uppslag, och följaktligen kunde hon icke gifva tjenarinnorna anvisning å någon plats å landsbygden, utan måste hänvisa dem att vänta, till dess de kunde få någon plats här i Stockholm. Detta är en olägenhet, som jag emellertid tror, att man skulle kunna afhjelpa genom att för tjenarinnorna inrätta sådana arbetsförmedlingsanstalter, som motionären föreslår.

Dessutom läste jag för en tid sedan i göteborgstidningarna

stora, långa uppsatser med uppmaning till göteborgarne att samla in medel för att underhålla en massa arbetare, som der gingo sysslösa, och det var icke småsummor det gälde. Nu veta vi ju, att göteborgarne äro mycket uppförande och stora patrioter, så jag är öfvertygad om, att de fingo nog hvad som behöfdes för ändamålet. Men det är väl i alla fall ej fullt lämpligt, att vi icke på något sätt ingripa för att reglera sådana förhållanden, som jag omnämnt.

Samtidigt med det jag läste denna uppmaning i tidningarna, fick jag ett bref hemifrån — der förekomma nu åtskilliga skogsarbeten — i hvilket sades, att de icke nu i vinter kunde på en vecka ens få lega en arbetskarl för timmerarbete. Det är väl ändå icke rimligt, att det skall gå tusentals arbetare i en landsända, som icke ha arbete, under det att det är brist på arbetare i en annan landsända, der arbetarne skulle behöfvas. Och nog böra väl staten och kommunen söka att på något sätt ingripa för att om möjligt afhjelpa ett dylikt missförhållande.

Det är nu visserligen så, att icke alla dessa stadsarbetare äro lämpliga för att rycka utåt landet, när det gäller skogsarbeten vintertid, men det kan dock vara rätt många af dem, som skulle vilja egnas sig åt sådant arbete under vintern, om de blott hade reda på, till hvilket trakt de skulle resa. Derjemte förekommer det inom våra arbetareorganisationer, att det är vissa arbetare, som icke kunna sluta sig till dessa, och då det visat sig, att sådana arbetare behandlas på ett sätt, som icke är att rekommendera, så skulle de, om de finge reda på platser på landet, der de kunde få arbete och på så sätt blifva befriade från dylika svårigheter, med tacksamhet antaga sådana anbud.

Jag har velat påpeka detta för att visa, att det icke för närvarande är, som det bör vara, men jag tror dock, att det skulle gå an att afhjelpa en del af de svårigheter, som för närvarande förefinnas.

På grund af hvad jag sålunda anfört skall jag be att få yrka bifall till reservationen.

Herr Sjö: Det synes verkligen, som om motionären här ville göra våra arbetare till endast en handelsvara. För denna uppfattning hemtar jag stöd af hans egen motivering till motionen, deri han bland annat anför följande: »Arbetskraften — hjernans, men ännu mera handens — har under den moderna samhällsutvecklingen allt mera antagit karakteren af en handelsvara. Då man på handelsmarknaden länge sedan inrättat förmedlingsanstalter — handelsbörser med sina ansvarige mäklare — till att medla mellan köpare och säljare, till att underlätta utjemnandet af anbud och efterfrågan på olika orter, kunde man vänta, att den mest förädlade af alla varor, den menliga arbetskraften, skulle vara föremål för för samma omsorg. Men så är icke, i stort sedt, fallet.»

Jag undrar, om vi verkligen skola räkna våra arbetare för en

*Ang.
inrättande af
offentliga
arbetsförmed-
lingsanstalter.
(Forts.)*

Ang.
inrättande af
offentliga
arbetsförmed-
lingsanstalter.
(Forts.)

handelsvara. Jag tror, att arbetarne skola betacka sig därför. Om jag känner dem rätt, så vilja de helst ordna sina arbetsförhållanden med arbetsgifvarne sjelfva och icke blifva föremål för hvad man nästan skulle kunna kalla börsspekulationer. Jag tror ej, att detta senare skulle vara nyttigt, utan att det enklaste och mest praktiska både nu och i framtiden är, att de sjelfva få framställa sina anbud och träffa uppgörelse om villkoren. Hvad som längre fram under möjligen kommande oroliga tider kan ifrågakomma, är en sak för sig, men under sansade och lugna förhållanden, sådana vi nu lefva i, tror jag ej, att man bör på ena eller andra sättet söka komma fram med konstlade medel för att ordna dessa förhållanden, såsom man här velat göra.

I reservationen yttra reservanterna: »Under flitig samverkan» — de tänka sig, huru härligt och bra det skulle blifva stäldt, om det ginge såsom motionären och de vilja — »under flitig samverkan med hvarandra» — härmed åsyfta de kommunala förmedlingsanstalter — »och vederbörande statsmyndigheter samt under kontroll från det allmännas sida skulle dylika anstalter» — nemligen arbetsanvisnings- eller kommissionsanstalter — »kunna motverka inströmningen af arbetskrafter från landet till städerna och redan öfverfyllda arbetsställen, leda den å en ort öfverflödiga arbetskraften till en annan ort, der användning för densamma kunde finnas, samt återföra till landet en del af den lediga arbetskraften i staden.»

Jag hemställer till herrarne, som känna arbetsförhållandena i städerna och veta, att de äro helt andra än på landsbygden, jag hemställer, huru det skulle vara, om det funnes en anstalt, låt vara af staten inrättad, som skulle, såsom herr Jansson i Krakerud önskade, föra arbetare från städerna ut till Vermlands skogsbygder för att hugga timmer. Jag tror icke, att det skulle gå. Det är helt andra arbetstillfällen, som erbjudas i städerna, än de som förekomma på landsbygden. Det bästa är, såsom jag nämnt, att arbetsgifvarne och arbetarne få ordna dessa förhållanden med hvarandra, såsom de vilja. Om en kommun uppträder såsom förmedlare här vid lag, så är det en helt annan sak, men att staten skulle lägga sig häri, det kan jag för min del icke för närvarande vara med om. Det är därför som jag också yrkar bifall till utskottets hemställan om afslag å herr Wavrinskys motion.

Herrar *Högstedt* och *Petersson* i Snällebo instämde häruti.

Herr *Österberg*: Herr talman, mina herrar! Jag skulle strängt taget kunna instämma i hvad herr *Branting* yttrat i föreliggande fråga. Men jag har dock begärt ordet, därför att jag tror, att det kan vara lämpligt att påvisa, huruledes det icke ur arbetaresynpunkt i vissa fall är synnerligen angeläget, att statskommunala arbetsanvisningsbyråer komma till stånd.

Jag ber att få erinra, att de organiserade folken, de fackkun-

niga arbetarne i vårt land redan tagit denna fråga om hand. Sålunda har den organisation, som jag har den äran tillhöra, nemligen svenska typografförbundet, under flera år till båda parternas frömma ombestyrt arbetsanvisning och alltså fyllt ifrågavarande behof på det området. Det finnes också andra arbetareorganisationer, som upptagit och förverkligat arbetsanvisningsproblemet. Men så finnes det ännu icke organiserade arbetare i tusental, som således icke komma i åtnjutande af denna förmån. Vi hafva sålunda jordbruksarbetarne, som ännu icke äro fackligt organiserade, och vi hafva groffarbetarne, som äfvenledes icke äro fackligt organiserade. Dessa kunna följaktligen icke genom någon sin egen organisation förmedla anvisning på ledigt arbete i olika trakter af landet.

Nu är det, såsom motionären i sin vid förra årets riksdag framlagda utförliga motion påvisat, ett förhållande, som kan inträffa och som också har i utlandet inträffat, nemligen det förhållandet, att arbetsgifvarne i fråga om arbetsanvisningen vilja vara med på ett hörn, att arbetsgifvarne genom sina organisationer upprätta arbetsanvisningskontor och försöka för sig monopolisera arbetsanvisningen. Under sådana förhållanden, då arbetarne vilja hafva hand om arbetsanvisningen och då arbetsgifvarne äfven vilja hafva hand om densamma, kan det inträffa och har det inträffat, såsom motionären påvisat, att ganska vidtgående sociala konflikter uppstått på denna grund. Det torde också vara alldeles gifvet, att, om man vill hafva social fred, om man har blicken öppen för att, innan allt för omfattande, djupgående och uppskakande strider uppstå just på detta område, nemligen i fråga om arbetskraftens fördelning i landet och arbetskraftens tillgodogörande, söka förekomma sådana strider, man bör ordna arbetsanvisningen, förrän anledningar till konflikter kunna uppkomma.

Då har motionären tänkt sig, att staten skulle träda emellan och med förutseende blick, redan innan den sociala kampen kommer till sin fulla utsträckning, söka ordna föreliggande förhållanden. Jag finner för min del, att det i den *äkta* konservatismens intresse skulle vara klokt att söka förebygga skarpa konflikter emellan arbetsgifvare och arbetare och att, om man förstår och uppskattar den saken rätt, man icke kan förneka, att motionären anvisat den rätta vägen för att åstadkomma en lösning af arbetsanvisningsfrågan.

Motionären tyckes vilja komma derhän, att staten genom några grundbestämmelser, grundstadganden eller hvad man vill kalla det skulle gifva en hänvisning åt kommunerna, huru dessa skulle ordna arbetsanvisningen och sedan stå i en liflig rapport inbördes öfver hela landet, så att det följaktligen, på samma gång det blefve ett organiseradt helt med afseende på arbetsanvisningen, äfven skulle blifva tillfälle att placera öfverskott af arbetskraft från den ena platsen till den andra, der arbetskraft saknas. Jag finner det vara riktigt, att staten träder emellan, men icke, såsom utskottets ärade

Ang.
inrättande af
offentliga
arbetsförmed-
lingsanstalter.
(Forts.)

ordförande synes anse, först sedan man har försökt sig på lösningen af detta problem i olika delar af landet. Såvidt jag kunde förstå herr Hazén, menade han, att man skulle låta kommunerna organisera arbetsanvisningsbyråer, och först sedan det uppstått dylika här och hvar i landet samt det således visat sig vara behof af en enhetlig institution, skulle tiden vara inne för staten att träda emellan och försöka åstadkomma något organiskt helt i detta hänseende.

Detta är ungefär samma tanke, som man ibland hört från högsta ort, då det varit fråga om införande af byggnadsstadga och stadsplan i vissa municipalsamhällen. Då har man sagt, att i sådana municipalsamhällen, som gjort ansökan om att få en byggnadsstadga och en stadsplan, området ännu icke vore tillräckligt bebyggt. Man har väl dermed menat, att man ännu icke hunnit tillräckligt tilltrassla byggnadsförhållandena för att kunna få byggnadsstadga och stadsplan, utan att man skulle från vederbörligt håll gripa in först då, när man hunnit försvåra eller nästan omöjliggöra ordnandet af dessa förhållanden. Samma synes mig förhållandet vara här vid lag. Har det på trettio eller fyrtio ställen uppstått dylika arbetsanvisningskontor med olika organisation och byggda på olika principer, huru skall man sedan få någon enhetlighet i arbetsanvisningen öfver hela landet? Jag kan ej finna, att det vore klokt att så gå till väga. Då måste det vara bättre, att staten uppställer vissa grundregler och förklarar, att, om arbetsanvisningsinstitutioner organiseras på denna grund, vissa förmåner skola åt desamma beredas. Då vore man inne på rätta vägen. Det vore alltså lämpligt, om staten redan nu satte sig i spetsen för ordnandet af arbetsanvisningen och sedermera understödde densamma.

Jag ber emellertid att få betona, att det, om man så vill, icke möter så stora hinder från de organiserade arbetarnes sida att godkänna hvad utskottet föreslagit eller att Riksdagen ej skulle fästa något afseende vid motionen. För min personliga del tar jag mig dock friheten att yrka bifall till reservationen.

Med herr Österberg förenade sig herr *Pantzarhielm*.

Herr Ivar Månsson: Herr talman! Då man skall lagstifta i ett sådant fall som detta, synes det mig vara skäl att något tänka på dels det praktiska resultat, som kan uppstå, och dels de kostnader, som en sådan lagstiftning skulle medföra. Jag är alldeles viss om, att motionären här haft de allra bästa afsigter och att han menat väl både med arbetare och med arbetsgifvare. Detta betvivlar jag ingalunda. Men när jag ser till, huru det skulle kunna vara möjligt att i praktiken utföra hvad han föreslår och få det verkställt, då stannar jag och säger, att jag icke kan inse, huru det skulle gå för sig att komma till något praktiskt resultat härutinnan. Ty icke lär det hjälpas med hvad herr Jansson i Krakerud tänkte sig, då han talade om, att de i Krakerud hade ondt om arbetare,

men att det funnes sådana till öfverlopps i Göteborg. Min tro är nemligen, att, äfven om det funnes sådana anstalter, som här är fråga om, en i Vermland och en i Göteborg, det icke vore lätt att få göteborgsarbetarne till Krakerudsskogarne för att arbeta der. Det måste blifva mycket svårt att i de olika trakterna placera eventuellt lediga arbetare, beroende naturligtvis på deras vilja och önsknigar.

Medan jag är inne på denna sida af saken, ber jag att få protestera mot ett uttryck, som förekommer i motionen och hvori den mensklige arbetskraften betraktas såsom en handelsvara. Våra arbetare äro och böra behandlas såsom fria, sjelfständiga personer, hvilka handla efter egen öfvertygelse om hvad för dem är nyttigt och klokt.

Nu säger man, att denna sak kunde vara att tänka på, emedan man möjligen genom att organisera sådana platsförmedlingsanstalter kunde få bort fackföreningarna. Ja, mina herrar, funnes det någon sannolikhet för ett sådant resultat af dessa anstalter, då kunde förslaget verkligen vara värdt beaktande. Men jag för min del kan ej hysa en sådan optimistisk uppfattning. Ånej, fackföreningarna komme nog allt fort att ställa sig mellan arbetsgifvare och arbetstagare och derjemte gripa in i eller söka tillvälla sig rätt att granska dessa anstalters görande och låtande och sålunda föranleda ständiga strider och tvister.

Af reservationen framgår, huru man tänkt sig organisationen af dessa anstalter. De skulle stå under en styrelse, bestående af hälften arbetsgifvare och hälften arbetare. Man behöfver icke ega stor skarpsinnighet för att kunna förutse, hvilka ändlösa strider inom kommunerna skulle föranledas genom de åtgärder, som af dessa styrelser kunde vidtagas. Om t. ex. på grund af en sådan styrelses förord en arbetare begåfve sig till en annan plats och han icke funne allt der precis, såsom han önskade, skulle han naturligtvis genast kasta sig öfver dem, som hjälpt honom att komma dit, med förebråelser och klander för deras åtgärd. Huru man än sökte ordna saken, skulle det aldrig taga någon ända på klandret. Jag tror för min del, att man skulle få ganska svårt att finna dugande personer, som ville sitta som ledamöter i sådana styrelser.

Af reservationen (sid. 10) synes ock, hvilket ändamål en sådan arbetsförmedlingsanstalt skulle hafva. Till att börja med skulle den afgiftsfritt förmedla arbetsanskaffning och dervid i främsta rummet betjena de arbetare, som på platsen egde hemortsrätt. Man kan lätt tänka sig, hvilka svårigheter här skulle kunna uppstå. Huru frestande kunde det icke t. ex. vara för anstalten inom en kommun att söka till en annan kommun öfverflytta familjer eller enskilda, hvilka af en eller annan anledning kunde förmodas komma att snart falla fattigvården till last! — Ytterligare skulle anstalten öfver sin verksamhet i detta hänseende föra *register*, innehållande uppgifter öfver de arbetssökande, erbjudna arbetstillfällen och antalet

*Ang.
inrättande af
offentliga
arbetsförmed-
lingsanstalter.
(Forts.)*

Ang.
inrättande af
offentliga
arbetsförmed-
lingsanstalter.
(Forts.)

förmedlade platser m. m.» I sanning ett omfattande arbete! Jag vill se hvilka, som kunde finnas villiga att för intet åtaga sig ett dylikt arbete. Vidare skulle till Konungens befallningshafvande inom de respektive länen insändas *utdrag* ur dessa register, som sedermera borde derstädes samlas och insändas till civildepartementet för att derigenom lemna Kongl. Maj:t en öfverblick öfver arbetsmarknadens läge. Jag upprepar: ett omfattande arbete! I fall vi icke redan här i landet egde en tillräckligt stor tjänstemannapersonal, så funnes här rikligt tillfälle att bereda arbete för en hel kår af tjänstemän.

För min del tror jag, att hela denna sak här i vårt land bäst ordnas på den enskilda företagsamhetens väg. Här såsom på andra områden är det förhållandet mellan anbud och efterfrågan, som reglerar och ordnar förhållandena. Lyckligtvis äro nutidens arbetare, och det inom alla möjliga yrken, i den ställningen, att de sjelfva kunna — om de blott få vara i fred för ingrepp af främmande personer — styra och ordna för sig; för deras räkning äro dylika anstalter obehöfliga. Och hvad arbetsgifvarne beträffar, torde de nog reda sig lika bra utan dylika anstalter. För öfrigt, skulle sådana anstalter verkligen uträtta något väsentligt och icke blifva en organisation endast på papperet, då komme det helt visst att blifva en ganska vidtomfattande apparat, som skulle komma att kosta mer, än den smakade.

På grund af hvad jag nu i korthet anfört kan jag för min del ej vara med om motionen eller reservationen, utan måste, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Bengtsson* i Häradsköp instämde i detta anförande.

Herr *Hedlund*: Den ärade talare, som näst före mig hade ordet, likasom ock representanten för Konga härad tyckas af ett uttryck i motionen, hvori säges, att »arbetskraften under den moderna samhällsutvecklingen allt mera antagit karakteren af en handelsvara», hafva låtit förleda sig till ett det galnaste och besynnerligaste missförstånd af hvad saken egentligen gäller, som gerna är möjligt. Båda tyckas hafva fått för sig, att meningen vore, att ett slags köp af arbetskraft skulle försiggå mellan den ena arbetsförmedlingsanstalten och den andra, så att t. ex. anstalten A skulle af anstalten B beställa 10 eller 20 arbetare och för dem betala en viss summa, och B skulle skicka dessa med eller mot deras vilja till A, som sätter dem i arbete. Huru i all verlden kan man ur motionen eller utskottsbetänkandet få fram något sådant? Meningen med motionärens förslag är naturligtvis endast den, att det på olika platser i landet skulle finnas offentliga anstalter, hvilka — liksom våra vanliga kommissionskontor — skaffade sig underrättelser om, hvarest lediga platser funnes, och sedan förmedlade kännedomen härom till den arbetssökande allmänheten.

Om t. ex. en arbetare på ett ställe vore utan arbete, under det på ett annat ställe en plats vore ledig för en arbetare af det facket, kunde han på arbetsförmedlingsanstalten få kännedom derom och sålunda erhålla tjenlig anställning. Det är blott fråga om en så enkel sak som denna.

*Ang.
inrättande af
offentliga
arbetsförmed-
lingsanstalter.
(Forts.)*

Hvad vidkommer de befarade stora kostnaderna, ber jag blott få erinra derom, att detta icke är en i utlandet oförsökt sak, utan tvärt om der flestades vunnit stor användning, ja, blifvit i högre eller mindre grad outhärlig, allt efter som den industriella utvecklingen fortskridit. Jag minnes så väl, när förliknings- och skiljenämndsfrågan första gången var före här i kammaren. Då uppträdde dåvarande vice talmannen A. P. Danielson mot denna idé och uppmålade en hel del skräckinjagande fantasibilder af samma art som dem en ärad talare nyss här presterat och stödde sitt afslagsyrkande på skäl, som lika mycket eller lika litet som de skäl, vi här i dag hört, vittnade om insigt i frågans verkliga innebörd. Och följden? Detta ifriga motstånd vann i början liflig genklang, hans skäl — så ohållbara de voro — slog an. Men några år senare finna vi Riksdagen aflåta en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning af frågan; vi se Kongl. Maj:t tillsätta en komité för frågans behandling och vi se den ärade talaren såsom en särdeles ifrig vän af dessa förliknings- och skiljenämnder. Jag är lifligt öfvertygad om att om några år icke allenast han, utan ock den ärade representanten på smålandsbänken, som nyss hade ordet, skola finna, att de i dag talat något, som de då ogerna skola vilja stå för.

Det synes, som om det gent emot dessa talare vore nödvändigt att erinra derom, att förhållandena äro i ifrågavarande hänseende mycket olikartade i ett större stadssamhälle och i en socken på landet. Om en jordbrukare behöfver en dräng, spörjes det snart i socknen, att så är händelsen. Och är det någon, som blir utan arbete, finner han snart vägen dit, der sådant bjudes honom. Under sådana enkla förhållanden ordnas saken lätt, helst då befolkningen är jemförelsevis ringa och gles. Allt igenom annorlunda ställa sig förhållandena i de stora städerna, exempelvis Stockholm och Göteborg. Jag skall i detta sammanhang be att få omtala en historia, jag nyligen hörde. En bekant till mig, som mycket vistas bland de fattiga, kom under sina besök bland annat till en bostad på Söder här i Stockholm, en bland de allra eländigaste, hon påträffat under sin på erfarenheter af detta slag ganska rika verksamhet. Man, hustru och fyra barn voro inhyta i ett litet, öfver all beskrifning uselt kyffe. Mannen var en hygglig karl och en god arbetare, men oföretagsam, det var hans fel. Hon hörde sig för om mannens yrke; han nämnde det. Af en händelse visste hon ett företag, der just då ganska många arbetare af det yrke, mannen tillhörde, kunde få plats, och meddelade detta åt mannen. Jag har icke hört, huru det sedan gick, men saken var utan tvifvel

Ang.
 inrättande af
 offentliga
 arbetsförmed-
 lingsanstalter.
 (Forts.)

dermed arrangerad. Hade nu en platsanskaffningsanstalt funnits, så hade naturligtvis mannens första tanke, då han blef arbetslös, varit att gå dit och höra efter plats; å andra sidan hade arbetsgifvaren, som behöfde arbetare af ifrågavarande slag, också anmält sig hos anstalten. Då hade mannen i fråga ej tillnärmelsevis så länge behöft gå arbetslös, ej heller familjen behöft lida sådan nöd eller söka sin tillflykt i ett sådant kyffe.

Meningen med förslaget vore naturligen den, att till en början i de större samhällena sådana anstalter skulle upprättas och kommunerna taga initiativet dertill. Det är ju en kommunalsak. Sedan skulle dessa anstalter träda i förbindelse med hvarandra, såsom det skett i utlandet. Frågan är då, hvilken ställning staten skall intaga. Staten kan lägga händerna i kors inför denna stora och viktiga arbetslöshetsfråga; den kan göra det vid annalkandet af en kanske sämre tid, då tusental på tusental af goda, i grunden väl anlagda arbetare i vårt land falla offer för nöd, hunger, förtviflan, dryckenskap. Eller staten kan visa sig ega intresse för saken och vidtaga någon åtgärd för att fästa kommunernas uppmärksamhet på den viktiga frågan, kort sagdt, gifva dem en väckelse: det är, om jag fattat saken rätt, den framlagda motionens syfte. Några vidlyftiga åtgärder i framtiden behöfver man icke för den skull måla ut för sig; det är i sjelfva verket en ganska ringa och enkel, men därför ingalunda betydelslös, åtgärd det gäller. Enligt min öfvertygelse vore det godt, om staten ville gifva en sådan väckelse åt kommunerna att taga arbetslöshetsspörsmålet om hand. Ty tiden för en sådan åtgärd synes ty värr vara inne.

Jag skall, herr talman, i öfverensstämmelse med det sagda be att få yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Staaß*, *Nyström*, *Pettersson* i Södertelje, *Johansson* i Öija, *Ericsson* i Jönköping, *Liljeholm*, *Berg* i Göteborg, *Nordin* i Sättna, *Nydal* och *Styrlander*.

Herr Wavrinsky: Herr talman! Genom det yttrande, som vi nyss lyssnade till, har jag blifvit till största delen förekommen; jag instämmer i allo med herr Hedlund; han har ställt frågan på rätt bog, sedan den blifvit vriden på sned. Det är verkligen nedslående för en motionär, hvilken så samvetsgrant som möjligt bemödat sig om att söka klargöra en fråga så ny som denna, att finna, det frågan för en del af kammarens ledamöter är så främmande, att det är nästan oförklarligt. Redan förra gången anmärkte jag detta, ehuru kanske väl skarpt, och jag borde kan hända ej lägga kammarledamöterna detta till last, då det ju finnes så mycket af utlåtanen och annat, som de hafva att genomläsa; men då vissa af ledamöterna uttalat sig så bestämdt och afgörande uti frågan, så bör man och hafva rätt att fordra, att dermed förenas det ansvaret, att de noga satt sig in uti den fråga, hvarom de yttra

sig, så att de icke vilseleda de öfrige kammarledamöternas uppfattning af saken. Misstagen hafva nu emellertid blifvit korrigerade utaf tvenne föregående talare, särskildt af herr Hedlund.

Jag ber dock att få tillägga en sak. När jag hänsyftade på något rent personligt, som spelat in i denna fråga, så har jag nog haft skäl dertill. Ty när man här nyss åberopat sig på min utaf utskottet refererade motion, så har man anfört endast början deraf, hvilken handlar om den menckliga arbetskraftens ställning till arbetsmarknaden i våra dagar m. m., samt stannat efter uppläsandet af första meningen. Hade de blott läst en 10—12 rader till, de herrar talare, som så citerat min motion, så skulle de hafva sett, att deras tal var helt och hållet obefogadt. Det står nemligen sedermera på sidan 2 af utskottets utlåtande: »Menniskokraften är ej helt och hållet en handelsvara, huru mycket den än tenderar deråt», och derpå följer en ganska tydlig beskrifning, hvarför den icke får på sådant sätt betraktas, ehuru väl det på samma gång är möjligt att anställa en jemförelse mellan, å ena sidan, icke menniskan, utan den kraft, hon kan producera, och å andra sidan handelsvaror i vanlig mening. Det är fullkomligt obefogadt att, såsom här af vissa talare gjorts, påstå det, att jag skulle hafva sammanställt menniskan, personerna, med varor, och detta hade heller icke behöft förekomma, om man ordentligt genomläst utskottets mycket redbara utlåtande.

Jag ber att till herr Ivar Månsson få rigta den upplysning, att då det i min motion tydligt angifvits, huru dessa arbetsförmedlingsanstalter ordnats i utlandet — icke endast i aflägsna främmande länder, utan ock i så nära liggande länder som Norge, i Kristiania — så är det lätt att af min motion finna, att det besvär och den kostnad, som äro förenade med styrelserna för sådana anstalter, icke äro på långt när så stora, som han här har utmålats. Man måste naturligtvis anställa en föreståndare, och deri ligger ju en kostnad, så väl som ock i hyran för erforderlig lokal, men styrelsen skulle sammanträda endast vid behof, en gång i månaden eller så, för att reglera kontorets eller anstaltens verksamhet, eller ock, der så möjligen kan komma att blifva fallet, när den anmodas att utjemna uppkomna stridigheter. Deremellan skulle kontoret skötas af föreståndaren, kan hända skulle också, när större arbetsföretag pågå, ett biträde blifva behöfligt. Men detta talet om en hel mängd tjänstemän och stor personal och dryga omkostnader är helt enkelt uppkonstrueradt, och bevis derom kan erhållas å nästan hvarje sida i min motion, om man vill taga den i utlandet vunna erfarenheten och lägga denna till grund vid bedömandet af skälen för inrättande i vårt eget land af ifrågavarande slags anstalter. Jag ber att få betona, att här är icke fråga om ett lagstiftningsarbete i detta ords vanliga bemärkelse, såsom ock herr Hedlund nyss erinrat, utan fast mer att skaffa en vägledning för kommunerna i detta ämne. Då utskottet och andra sagt, att det

Ang.
inrättande af
offentliga
arbetsförmed-
lingsanstalter.
(Forts.)

Ang.
inrättande af
offentliga
arbetsförmed-
lingsanstalter.
(Forts.)

tillkommer kommunerna att här vid lag taga initiativ, så vill jag anmärka, att jag för min del aldrig haft någon annan mening än denna, utan jag har med min motion endast afsett, att staten skulle, så att säga, rycka upp kommunerna till uppmärksamhet för denna viktiga fråga, gifva signalen dertill för att få deras verksamhet härför i gång och vägleda kommunernas omdöme om, på hvad sätt saken lämpligast skulle kunna ordnas. Detta är hela det lagstiftningsarbete, som jag åsyftar. Det förhåller sig ty värr så, att vi i vårt land äro alldeles för tröga att följa goda exempel, och det är denna tröghet, denna efterblifvenhet, som jag på det nu ifrågavarande området vill ha undanröjd genom den motion, jag väckt, på så sätt, att frågan blefve omdebatterad i Riksdagen och helst äfven gjordes till föremål för en utredning genom Kongl. Maj:t. Jag hoppas, att en sådan utredning icke skall i något hänseende visa, att jag sökt påverka frågan i annan riktning än som är förenlig med samhällets och kommunens gemensamma intresse. Och om de, som bildat sig ett välvilligt omdöme om denna fråga, ville taga grundlig del af min motion, så skulle de finna, att jag deri icke lemnat något utrymme för sådana förtolkningar, som af missförstånd blifvit i dag här gjorda.

Från den i utlandet vunna erfarenheten skall jag be att få hänvisa till endast ett exempel, som kan tjena till vägledning. I Bajern fann dess inrikesminister, att ifrågavarande angelägenheter blifvit på ett förträffligt sätt ordnade uti grannlandet Würtemberg; han fann till sin öfverraskning, att alla samhällsklasser, både arbetsgifvare och arbetstagare, voro bestämdt öfverens om nyttan af denna angelägenhets ordnande på sätt, som just skett der i Würtemberg, eller på kommunernas initiativ men med vägledning af staten, till hvilken anordning första tanken utgått från en assessor i yrkesdomstolen i Stuttgart uti en af honom till staten gjord anmälan rörande detta ärende. Staten vände sig då till kommunerna och sade: här är en viktig angelägenhet, sök ordna den, så skola vi se till, att det blir plan och system i det hela och att statistik samlas, hvilken kan utvisa, hvar det finnes öfverflöd och hvar det finnes brist på arbetskrafter, hvarigenom man kan förhindra, att arbetare strömma till på platser, der de icke behöfvas, och blott ligga kommunerna till last, sjelfva undergräfvande sina utsigter till erhållande af arbetsförtjenst.

I förbigående ber jag att få hänvisa till ett för oss närmare liggande fall. Vi hafva våra stora jernvägsanläggningar der uppe i Norrland; är det icke att missbruka arbetskrafter, om man låter så många människor strömma dit upp för att på vinst och förlust söka arbete, som de ofta nog icke kunna få, hvarefter de icke hafva råd att förskaffa sig åter till hemorten. På detta sätt vilseleder man ju dem i stället för att vägleda dem och upplysa, hvarest bästa arbetstillfällena gifvas, hvarigenom en onyttig tillströmning af arbetskrafter kunde förhindras.

I Bajern åter hade, som sagdt, inrikesministern öppen blick för vigten af denna fråga och vände sig, såsom jag i min motion omnämmt, till kommunerna med en skrifvelse, deri han rigtade deras uppmärksamhet på hvad som i Würtemberg åtgjorts och hur saken der blifvit organiserad, och följden blef, att München — ty det var denna stad, han först vändt sig till — genast tillsatte en komité för att utreda frågan. Det befans då, att inrikesministern, genom sitt studium af förhållandena i Würtemberg, hade så väl satt sig in i denna sak, att den vägledning han i sin ofvannämnda skrifvelse gifvit, genast accepterades af alla kommuner, och det dröjde ej mer än två år, innan Bajern hade färdigt ett fullständigt nät af arbetsförmedlingsanstalter, beträffande hvilka — enligt hvad jag varit i tillfälle personligen förvissa mig om — allesammans, från de högste till de lägste, från regeringen till de mest socialistiska arbetareledare, intygade, att de ländt till allmän belåtenhet och till ett erkännande, att det varit ett stort statsekonomiskt och på samma gång moraliskt intresse, som derigenom blifvit bevakadt.

*Ang.
inrättande af
offentliga
arbetsförmed-
lingsanstalter.
(Forts.)*

Jag har, herr talman, velat betona detta, enär jag är rädd för, att denna fråga lätt kommer på sned, för så vidt man icke fasthåller hvad som i densamma är det väsentliga och hufvudsakliga, utan i stället är benägen att fästa sig vid målningar, hvilka icke hafva det ringaste stöd i min motion.

Herr Jansson i Krakerud: Jag skall be att få yttra några ord med anledning af hvad som sades af en talare på skånebanken. Han yttrade, att han icke trodde, att det vore lämpligt att skicka arbetare från t. ex. Göteborg till landsbygden, därför att de icke kunna sysselsätta sig med sådana arbeten, som finnas der. Men jag får hemställa till honom, huruvida denna mening alltid håller streck. Om det t. ex. på våren reser några hundra arbetare från landsorten till Göteborg eller Stockholm eller andra städer i riket och de under sommaren hafva arbete i städerna, men sedan, när hösten kommer, blifva arbetslösa samt en stor del af dem må hända varit utsatta för sjukdomar eller använt sin arbetsförtjenst, så att de sakna medel att resa hem, skulle det icke då vara nyttigt, om man hade en sådan förmedlingsanstalt, som kunde träda emellan dels genom att skaffa upplysningar om, hvar arbete kunde fås, och dels genom att anskaffa respenningar, nota bene genom att uttaga dem af den arbetsgifvare, som anställt dem. Jag tror således, att det der motivet, att stadsarbetare icke passa för landsbygden, icke är riktigt, därför att många af dem i sjelfva verket äro arbetare från landsbygden, som kanske endast en sommar uppehållit sig i staden.

Vidare nämnde samme talare, att arbetarne skulle blifva missnöjda, och att det därför skulle uppstå en förfärlig oreda och ett förskräckligt väsen. Men det är väl ändå olämpligt att framkomma med sådana motiv, ty om en arbetare tager emot ett arbete af en

Ang.
inrättande af
offentliga
arbetsförmed-
lingsanstalter.
(Forts.)

arbetsgifvare på grund af upplysningar af en sådan anstalt, så vet jag icke, hvem han skulle vara missnöjd med, om icke med sig sjelf som tog arbetet, eller med arbetsgifvaren. Bli han missnöjd med arbetsgifvaren, så har han icke något annat att göra då än nu, nemligen att vända sig till en annan arbetsgifvare.

Vidare yttrade herr Ivar Månsson, att han trodde, att personer skulle sändas, som sedan komme att falla fattigvården till last. Det är emellertid helt naturligt, att arbetare ej sändas i annat fall än när de träffat aftal om arbete med arbetsgifvare, som äro i behof af dem. Om det sedermera inträffar, att de falla fattigvården till last, så kan ju ingen menniska hjälpa det. Det kan ju i alla fall inträffa, om en arbetare blir sjuk eller om det på något annat sätt blir något fel med honom, att fattigvården får träda emellan, och detta är alltså, efter hvad jag kan finna, icke någonting som gör, att man behöfver draga sig för upprättandet af en dylik anstalt.

Jag tror således, att de skäl, som man försökt konstruera upp, icke hålla streck, om man ser sundt på sakerna, och jag tillåter mig därför yrka bifall till reservationen.

Herr Ivar Månsson: Jag får först säga, att jag tycker, att någon jämförelse mellan denna fråga och frågan om förlikningsdomstolar icke gerna kan ega rum. Mig förefalla dessa frågor helt och hållet olika. Institutionen förlikningsdomstolar kan nemligen icke svälla ut i så hög grad som den nu föreslagna inrättningen skulle göra, och så har den en annan stor social uppgift att fylla, så att jag tycker, att den icke bör på ringaste sätt sammanblandas med den fråga, som nu föreligger. Jag har alltid varit för att få en lagstiftning till stånd i det förstnämnda afseendet, men jag kan icke blifva öfvertygad om önskvärheten af och det berättigade i den lagstiftning, som nu är ifrågasatt.

Man försöker nu göra detta förslag så ytterst oskyldigt, och den ärade motionären, som vi alla veta menar så ofantligt väl, ville göra troligt, att dessa styrelser icke skulle få så mycket att göra, utan knappast skulle behöfva sammanträda mer än en gång i månaden. Men kan man verkligen tänka detta, så vittnar det om, att man icke tillräckligt tänkt sig in i frågan. Tror man verkligen, att en arbetare, som kommer in med en sådan ansökan, kan gå och vänta en hel månad på att få den besvarad. Nej, det måste ske genast, om han skall hafva gagn deraf. Styrelsen måste sammanträda ögonblickligen, och det skulle blifva ständiga sammanträden. Det är just detta, som gör saken så svår.

Jag skall icke vidare upptaga tiden, men ber endast, att vi tänka oss för och göra det klart för oss, huru denna inrättning skall komma att utvecklas, och hvilken apparat vi sätta i gång. Jag vill icke, att Riksdagen skall skriva till Kongl. Maj:t utan att vara fullt på det klara med, att det är en sak, som man verk-

ligen vill, och som man är beredd att draga konsekvenserna af. Här är det fråga, om kammaren verkligen är färdig att taga de konsekvenser, som följa af ett beslut i öfverensstämmelse med reservationen, så vidt saken öfver hufvud skall hafva någon praktisk påföljd. För min del vågar jag mig icke derpå.

*Ang.
inrättande af
offentliga
arbetsförmed-
lingsanstalter.
(Forts.)*

Herr Sjö: Jag begärde närmast ordet med anledning af herr Wavrinskys yttrande, att, om hans förslag komme att blifva förverkligadt, arbetarne skulle slippa resa till Norrland på måfå, utan redan på förhand genom sådana förmedlingsanstalter kunna få besked om, huru det förhåller sig med arbetstillfällena der uppe. Jag får med anledning deraf säga, att i min hemtrakt det är vanligt, att förmän eller andra personer, som äro vana vid jernvägsarbeten, i förväg skrifva till befälet och fråga, huru många man, som få komma upp och taga arbete, äfvensom aflöningsförhållandena och ersättningen för resan. I de allra flesta fall är det därför klappadt och klart, innan man ger sig i väg till arbetet. En annan sak är, om de sedermera, när de komma dit upp, icke få det arbete, som de beräknat. Det kan då hända i ett eller annat fall, att de lemna arbetet, men i de allra flesta fall stanna de kvar.

Hvad beträffar motionärens och reservanternas yttrande, att man skall föra arbetarne från det ena stället till det andra, så frågar jag herrarne, om herrarne tro, att det är möjligt att på detta sätt föra omkring arbetarne som viljelösa redskap. Jag kan icke föreställa mig, huru detta skulle kunna utföras. Man har trott, att man skulle kunna föra arbetarne från städerna till landet, men om arbetarne protestera, huru skulle det då gå? Man kan icke med magtmedel tvinga dem hit eller dit.

Af dessa skäl kan jag icke vara med om en sådan framställning, som motionären och reservanterna ifrågasatt.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner, dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag derå och bifall i stället till den af herr Kronlund m. fl. afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som, med afslag å hvad Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 3 hemställt, i förevarande utlåtande n:o 8 bifaller den af herr Kronlund m. fl. afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Voteringen utvisade 86 ja, men 98 nej; och hade alltså utskottets hemställan bifallits.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>W. T. Lundgren</i>	under 14 dagar fr. o. m. den 19 dennes				
» <i>N. Andersson</i>	i				
	<i>Pettersborg</i>	» 14	»	» 20	» och
» <i>J. A. Kinnman</i>	i	» 4	»	» 19	» .

§ 13.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

statsutskottets utlåtanden:

n:o 39, i anledning af Riksdagens år 1900 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1899; och

n:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter fiskaren Hans Martin Larssons i Klätta aflidna hustru Anna Larsson, född Alfsdotter;

sammansatta banko- och lagutskottets betänkande n:o 1, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition angående förändrad lydelse af §§ 6, 7, 8, 41 och 42 i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897, dels ock åtskilliga motioner, rörande samma ämne, och dermed sammanhang egande frågor; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 30, i anledning af väckt motion angående sådan ändring af § 12 i förordningen om kyrkostämma m. m. den 21 mars 1862, att kyrkostämma ej må hållas samtidigt med kommunalstämma; och

n:o 31, i anledning af väckta motioner om ändring af § 17 i förordningen om kommunalstyrelse på landet samt § 9 af förordningen om kyrkostämma m. m.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,3 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Tisdagen den 19 mars. Kl. $\frac{1}{2}$, 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 12 innevarande månad.

§ 2.

Statsrådet m. m. herr *J. E. von Krusenstjerna* öfverlemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående anslag till beredande åt lappar inom Enontekis socken af Norrbottens län af eftergift i viss dem åliggande ersättnings-skyldighet; och

angående anslag till bekostande af en undersökning rörande de sinnessjuka i riket.

De kongl. propositionerna bordlades.

§ 3.

Herr A. Hedin i Stockholm erhöll på begäran ordet och yttrade: I Kongl. Maj:ts proposition om en ny värnpligtslag finnes ett förslag om införande af värnskatt. Jag är för min del icke någon beundrare af detta förslag. Jag måste bekänna, att jag icke kan hysa en sådan entusiasm för detsamma som den, jag finner hafva dikterat herr departementschefens uttalande i detta fall. Men jag vill icke nu göra någon invändning emot sjelfva principen, ehuru jag finner det betänkligt, om värnskatt skall åläggas någon annan i värnpligtsåldern varande än sådana, som i ordets fulla mening äro bemedlade. Ty att värnskatt skulle åläggas personer, som äro obemedlade och som äro nog olyckliga att icke kunna få tjena sitt land genom att fullgöra sin värnpligt, det finner jag vara synnerligen olämpligt. Emellertid är det icke detta, som är det besynnerligaste i denna § 4 i värnpligtslagen, utan det är, att — såsom 3 mom. i 4 § utvisar — Riksdagen nu skulle beträffande en skatt, om hvilkens tillämnade reella beskaffenhet den ju icke får någon kännedom, förrän det föreligger ett helt utarbetadt förslag, på förhand afsäga sig sin rättighet att allena besluta om denna skatts konstitutionella karakter. Det heter nemligen i mom. 3 af § 4, att åtskilliga af de viktigaste bestämmelserna rörande denna skatt skola komma att meddelas i en särskild lag. Nu är det visserligen sant, att man ingenstädes har definierat

den konstitutionella betydelsen af ordet lag — det användes ju stundom om hvilken till efterrättelse ländande stadga eller föreskrift som helst — men regeln har blifvit, att man med ordet lag menar en författning, som stiftas af Kongl. Maj:t och Riksdagen. Det är otvifvelaktigt, att, om Riksdagen komme att antaga denna 4 § i den lydelse den har i det kongl. förslaget, det dermed skulle vara afgjort, att värnskatten komme att vara underkastad Kongl. Maj:ts och Riksdagens samfälda lagstiftningsrätt. Derigenom skulle Riksdagen — såsom jag sade — på förhand rörande en skatt, om hvilken reella beskaffenhet den nu icke vet och icke kan veta någonting, afsäga sig sin rätt, sin ostridiga rätt att bestämma denna skatt att utgå såsom bevilning. För min del hyser jag den åsigten, att Riksdagen vid påläggande af en ny skatt som denna är skyldig att besluta den med karakter af bevilning. Detta nemligen för att i en sådan sak upprätthålla kommande Riksdagars rätt att behandla densamma, såsom den behandlar andra i form af bevilning utgående skatter. Beskattningsrätten är ju nemligen en rättighet, kanske den viktigaste af alla rättigheter, som tillhör representationen såsom *permanent konstitutionel institution*, och då kan det icke tillkomma en Riksdag, vare sig denna eller en följande, att fatta ett sådant beslut, att representationen för framtiden för-lorat rättigheten att allena besluta om denna skatt, dess belopp, dess användning och öfrigt sådant, som t. ex. skälen till frikallelse från densamma.

I denna fråga äro emellertid åsigterna delade. Rydin och Naumann förmena, att, vid påläggandet af en ny skatt eller förändring af en gammal, det ligger i Riksdagens hand att besluta skatten vare sig som bevilning eller som ordinarie skatt. Det är emellertid icke min uppfattning. Men i alla fall, om man hyllar samma mening som Rydin och Naumann, bör man hylla denna deras mening fullt ut och medgifva, att det är först den Riksdag, som verkligen beslutar införandet af denna skatt, som har rättighet att bestämma skattens karakter af bevilning eller af ordinarie skatt.

Här skulle vi åter i fråga om en skatt, om hvars reella beskaffenhet vi icke veta någonting annat än det, som står i 4 §, — och det är sannerligen icke mycket — genom antagandet af 3 mom. 4 § i den föreslagna värnpligtslagen afhända den Riksdag, som verkligen kommer att besluta om införandet af denna skatt, rättigheten att fastställa, att den skall utgå som bevilning i likhet med andra bevilningar för särskilda rättigheter och förmåner; och dertill hafva vi sannerligen icke någon rätt.

Om Riksdagen nu gör det, har den i två afseenden öfverskridit sin befogenhet, dels i förhållande till den Riksdag, som först pålägger skatten — t. ex. nästa Riksdag, om värnpligtslagen och härordningsförslaget antagas i år och denna särskilda lag framlägges nästa riksdag — hvilken afhändes rättighet att besluta om denna

skatts karakter, dels på samma sätt mot följande Riksdagar. Detta vore olagligt — grundlagsvidrigt — och absurdt; och jag har därför tillåtit mig att affatta en motion af innehåll, att åtminstone 3 mom. i 4 § af värnpligtslagen måtte ändras.

Härefter öfverlemnade herr Hedin en motion, n:o 175, om ändring af 4 § i Kongl. Maj:ts förslag till ny värnpligtslag.

Den sålunda aflemnade motionen blef på begäran bordlagd.

§ 4.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 39, i anledning af Riksdagens år 1900 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1899.

Dervid yttrade

Herr vice talmannen Swartling: Det har man och man emellan uttalats önskingar om, att tillfälle måtte beredas att, om möjligt, få någon längre tid för att taga kännedom om statsutskottets utlåtande n:o 39, och jag tror mig veta, att Första Kammaren också har fattat beslut om, att detta ärende skall föredragas först nästa lördag. Jag tillåter mig därför hemställa, att kammaren ville besluta, att det nu föredragna statsutskottsutlåtandet n:o 39 måtte uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden å föredragningslistan för nästa lördag.

Hvad herr vice talmannen sålunda hemställt blef af kammaren bifallet.

§ 5.

Föredrogs, men blefvo åter bordlagda statsutskottets utlåtande n:o 40, sammansatta banko- och lagutskottets betänkande n:o 1 samt lagutskottets utlåtanden n:is 30 och 31.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

lagutskottets utlåtanden:

n:o 32, i anledning af väckta motioner om ändring i gällande bestämmelser angående häradsnämnd; och

n:o 33, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af § 9 i förordningen om kyrkostämma m. m. den 21 mars 1862; samt

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 10, angående väckt förslag om ändrade bestämmelser i fråga om beviljande af rättighet till utskänkning af vin och maldrycker å lägerplatser; och

n:o 11, angående väckta motioner om beredande af sabbatshvila åt tjänstemän och betjente vid postverket m. fl.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>B. A. R. Petersson</i> i Skurö	under 11 dagar fr. o. m. d. 22 dennes;
» <i>M. Bäärnhjelm</i>	» 2 » » 22 »
» <i>J. Sjöberg</i>	» 14 » » 27 »
» <i>J. W. Bengtsson</i> i Häradsköp	» 14 » » 27 »
» <i>M. Dahn</i>	» 14 » » 29 »
» <i>F. Andersson</i> i Helgesta	» 14 » » 27 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,54 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.